

Slovenski št. 10 **čebelar**

letnik CXVIII – oktober 2016

ISSN 0350-4697

**Posvet območnih
zvez 13. 10. 2016
ob 16. uri
na sedežu ČZS**

Poklukurjevi dnevi 2016

1. festival čebeljih pridelkov in izdelkov v Celju

Način zatiranja varoj v Italiji in Švici

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

Izdelano s smislom za detajle

ČEBELARSKA OPREMA

Delovni čas trgovine:
od ponedeljka do petka:
9.00 - 12.00 in 13.00 - 17.00
ob sobotah: 9.00 - 12.00.

Kuhalnik voščin okrogli s parnim uparjalnikom

Art. 3302 **AKCIJSKA CENA: 267,84 EUR**
- za AŽ in LR satnike. REDNA CENA: 288,00 EUR

Izparilnik za oksalno kislino z vročim zrakom

Art. 7816

Izparilnik Varrox za oksalno kislino 12V - 12A

Art. 7811

AKCIJSKA CENA: 99,36 EUR

REDNA CENA: 108,00 EUR

Brizgalka za oksalno kislino s cevko, avtomatska 1-5 ml za nakladne panje

Art. 7809

AKCIJSKA CENA: 40,50 EUR

za AŽ panje

Art. 7810

REDNA CENA: 45,00 EUR

Akcijske cene veljajo od 01.10.2016 do 31.10.2016 oz. do prodaje zalog. DDV je vključen v ceno.

Slike so simbolične.

Homogenizator medu 100 kg

- za homogenizacijo in kremiranje medu
- dvojno lopatično mešalo
- z gretjem (art.7175) ali brez (art. 7176)
- izoliran, kar pomeni nizko porabo električne energije
- hitrost vrtenja: 55 n/min.

Različni modeli grelcev za segrevanje medu.

Art. 7110
Art. 7111
Art. 7112

Art. 7102 Art. 7101

VELIKA PONUDBA MODELOV ZA VLVANJE SVEČ

NAROČENO BLAGO VAM LAHKO ODPOŠLJEMO S PAKETNO POŠTO.

LOGAR TRADE d.o.o.

Poslovna cona A 41, SI-4208 Šenčur

Tel.: 04 25 19 410, info@logar-trade.si, www.logar-trade.si

UVODNIK

Spoštovane čebelarke in cenjeni čebelarji!

Neposredno pred prvo sejo UO ČZS me je predsednik Čebelarke zveze Slovenije Boštjan Noč prosil, naj kot član upravnega odbora prevzamem vodenje komisije UO ČZS za izobraževanje. Malce nerad sem sprejel to novo dolžnost, saj sem se zavedal, da mi bo vzela kar veliko časa, ki bi ga med drugim lahko namenil svojim čebelam. Po premisleku pa je prevladala razumna odločitev: izobraževanje čebelarjev je eno izmed najpomembnejših področij v bogatih programih čebelarskih društev in ČZS, zato ga je treba stalno razvijati in posodabljati. Dobri predavatelji, dobri izobraževalni programi in dobre prakse so pogoj za uspešno čebelarjenje.

Člani komisije za izobraževanje v novi sestavi so brez dvoma kompetentni za to področje. Prvič smo se sešli junija 2016. Seznanili smo se z opravljenim delom v mandatu 2012–2016 in s sklepi, ki še niso bili izvedeni in ki so tudi začetna podlaga za naše delo. Velja pa splošna ugotovitev, da je bilo dozdajšnje delo komisije dobro in da so bili sprejeti sklepi dobra podlaga za izbrane izobraževalne dejavnosti. Na seji smo sprejeli sklep, da se želimo opredeliti glede obveznega izobraževanja pred registracijo čebelnjaka, potrdili smo vsebinsko podlago za izvedbo čebelarskega naravoslovnega dne v izobraževalnih ustanovah ter se seznanili s pobudo za snemanje predavanj in njihovo objavo na spletu, o čemer bomo še razpravljali, ko bomo prejeli konkretne ponudbe. Potrdili smo še program dela do konca tega leta, pri čemer velja poudariti predvsem sprejetje pravilnika o izobraževanju in usposabljanju pri ČZS.

Na seji je koordinator komisije za izobraževanje g. Marko Borko grafično predstavil obseg in sistem izobraževanja za čebelarje po vsej državi, to pa nam bo olajšalo delo pri iskanju novih vsebin in organizacijskih oblik. Iz podatkov je razvidno, da največji delež vseh izobraževanj – kar polovico – organizirata ČZS in njena svetovalna služba, druga izobraževanja pa organizirajo bodisi društva bodisi državne institucije, kot so NVI, KIS ... Podlagi (finančna sredstva) za izvajanje izobraževalnih programov sta državna uredba in program Javne svetovalne službe v čebelarstvu, ki jo izvaja ČZS. Zelo majhen del izobraževanja je plačljiv, to pa po mojem mnenju dolgoročno ni dobro. Z razvojnega vidika je pomembno, da v prihodnje razvijemo čim več kakovostnih plačljivih programov, saj ne moremo vedeti, do kdaj bo država še podpirala izobraževanje čebelarjev in kakšno bo to izobraževanje. V tem okviru moramo razmišljati o prihodnosti izo-

Fotografija na naslovnici: *Čebela na cvetu sivke. Nominirana fotografija z mednarodnega natečaja čebelarske fotografije Čebelarke zveze Slovenije 2015.*

Foto: Simon Senica, Slovenija

UVODNIK

Andrej Jus	329
IZ ZNANOSTI IN PRAKSE	
Dr. Antonio Nanetti: Pripiranje matic (omejevanje zaleganja) po italijansko	330
Andreas Mühlemann: Zimsko zatiranje varoj v Švici	333
Vlado Augustin: Izločanje kumafoša iz čebeljih panjev	334
Dr. Peter Kozmus: Koroški čebelarji naj nam bodo za zgled!	337
Franc Šivic: Novice iz sveta	338
DELO ČEBELARJA	
Jura Justinek: Čebelarjeva opravila v oktobru	339
ZDRAVJE ČEBEL	
Mag. Vida Lešnik, dr. vet. med.: Na kaj moramo biti pozorni oktobra?	341
Mag. Lidija Matavž, dr. vet. med.: Kako dolgo živijo čebele?	341
IZ PRAKSE ZA PRAKSO	
Franc Šivic: Inovacije v čebelarstvu	342
SMGO	
Nataša Lilek: Vključevanje v sheme višje kakovosti (2. del)	344
S KNJIŽNE POLICE	
Jožica Golob - Klančič: Franc Šivic in drugi: Čebelje paše v Sloveniji	346
ZGODOVINA ČEBELARSTVA	
Dr. Gasan Osojnik: Prvi zemljevid prazgodovinskih domovanj medonosne čebele v Evropi	346
ČEBELARSKI TURIZEM	
Marija Sivec: Neverjetna čebelarska Poljska	348
PREDSTAVITEV ČEBELARJA	
DOGODKI IN OBVESTILA	
OBVESTILA ČZS	
MALI OGLASI	
V SPOMIN	

INDEX

EDITORIAL

Andrej Jus	329
FROM SCIENCE AND PRACTICAL WORK	
Antonio Nanetti, DSc: Trapping Queens (Limiting Brooding) in Italy	330
Andreas Mühlemann: Winter Suppression of Varroa in Switzerland	333
Vlado Augustin: Elimination of Coumaphos From Beehives	334
Peter Kozmus, DSc: Carinthia Beekeepers Should be an Example to us!	337
Franc Šivic: World News	338
BEEKEEPER'S WORK	
Jura Justinek: Beekeeper's Tasks in October	339
BEES' HEALTH	
Vida Lešnik, MSc, DVM: What we Need to be Vigilant About in October?	341
Lidija Matavž, MSc, DVM: How Long do Bees Live?	341
PRACTICAL ADVICE FOR PRACTICAL USE	
Franc Šivic: Innovations in Beekeeping	342
SHPGI	
Nataša Lilek: Inclusion in the Schemes of Higher Quality (Part II.)	344
OFF THE BOOKSHELF	
Jožica Golob - Klančič: Franc Šivic et al.: Bee Pastures in Slovenia	346
HISTORY OF BEEKEEPING	
Gasan Osojnik, DSc: The First Map of Prehistoric Habitats of Honeybees in Europe	346
BEEKEEPING TOURISM	
Marija Sivec: Incredible Beekeeping Poland	348
PRESENTATION OF A BEEKEEPER	
NEWS AND EVENTS	
ANNOUNCEMENTS BY BEEKEEPING ASSOCIATION OF SLOVENIA	
SMALL ADS	
IN MEMORIAM	

braževanje ne samo v ČZS, ampak tudi v društvih, kajti močna društva z dobrimi izobraževalnimi in mentorskimi programi ustvarjajo možnosti za močno in uspešno zvezo.

Koncept izobraževanja čebelarjev, ki ga je leta 2008 sprejel UO ČZS, je dovolj dobra podlaga za delo naše komisije, saj obsega vse ravni izobraževanja, od osnovne šole do programov za mojstre in za posebna strokovna področja. Nisem pa opazil programov

in podpore za mentorsko delo s čebelarji začetniki po društvih. Brez dvoma je mentorstvo v čebelarstvu enako pomembno kot izobraževanje, zato bi mu morali dati enako veljavo tudi v naših delovnih programih, finančnih načrtih in pri promociji. Mentorji morajo postati enakopraven del izobraževalnega okolja.

Andrej Jus,
predsednik komisije UO ČZS za izobraževanje

IZ ZNANOSTI IN PRAKSE

Pripiranje matic (omejevanje zaleganja) po italijansko

Italijanski znanstvenik s področja čebelarstva dr. Antonio Nanetti je v septembrski številki časopisa ADIZ - die Biene - Imkerfreund predstavil uspešen način zatiranja varoj z oksalno kislino poleti, ki so ga razvili v Italiji. Dr. Claudia Garrido se je z njim pogovarjala o njegovih izkušnjah in ugotovitvah.

Doslej se je oksalna kislina za zatiranje varoj uporabljala le pozimi. Od kod ideja o njeni uporabi tudi poleti?

Ideja je pravzaprav že dokaj stara, iz leta 1996. Za poskus, ki smo ga tedaj opravljali, smo potrebovali učinkovito kontrolno metodo. Imeli smo že nekaj izkušenj z oksalno kislino in smo vedeli, da je zelo učinkovita tedaj, ko so družine brez zalege. Maticam smo omejili zaleganje tako, da smo jih imeli priprte v transportnih matičnicah (25 dni), dokler se zalega ni podelgla. Nato smo (septembra 1996) oksalno kislino pršeli po čebelah, da bi ugotovili učinkovitost pred tem uporabljenega sintetičnega sredstva za zatiranje varoj. Kislina se je s takšno aplikacijo dobro izkazala kot učinkovito kontrolno sredstvo pri omenjenem testiranju.

Od kod odločitev za uporabo OK poleti v običajni čebelarski praksi?

Oksalna kislina je med naravnimi sredstvi, ki jih uporabljamo pri zatiranju varoje, najmanj odvisna od temperaturnih nihanj oz. drugih dejavnikov okolja. Z razvojem metode kapljanja je postala uporaba OK preprostejša in še bolj praktična. Zdravljenje na tak način je zelo učinkovito, družine pa ga dobro prenašajo. Zakaj bi se torej omejevali na zimski čas? S čebelarji iz okolice Bologne smo leta 2008 opravili prve poskuse v poletnem času; uspeh je bil izvrsten, zato smo nadaljevali z razvijanjem metode. Ta

Foto: MB

Dr. Antonio Nanetti

način zatiranja varoje uporabljajo sedaj mnogi čebelarji v Italiji.

Morda veste, koliko čebelarjev poleti z metodo kapljanja OK zatira varoje?

Žal ne, odvisno je od zvez in društev, koliko priporočajo takšen način zatiranja varoje. Poznam pa poklicne čebelarje s 400-500 družinami, enega celo z več kot 1000 družinami, ki to metodo s pridom uporabljajo. Ena nacionalnih zvez poklicnih čebelarjev jo eksplicitno priporoča kot metodo zatiranja varoj (pripiranje matice in nato, ko so družine brez zalege, zdravljenje z OK). Mnogi mlajši poklicni čebelarji, iz leta v leto jih je več, v svojih čebelarstvih zatirajo varoje prav na omenjeni način.

Nekateri so zagotovo tudi skeptični?

Vsekakor. Dobro poznam dvome, zadržke in pomisleke čebelarjev glede pripiranja matice v pole-

tnem času, še posebej tako dolgo obdobje. Zato vedno pravim: »Nikar mi ne verjemite, poskusite sami; najprej z nekaj družinami, ki jih boste lahko dobro opazovali. Prepričan sem, da boste prihodnje leto ubrali takšen način zatiranja varoj pri večini družin.«

Kakšni so odzivi?

Doslej zgolj pozitivni, nekateri imajo pač težave pri iskanju matice in rokovanju z njo, večina pa jih ostaja pri metodi.

Je opisana metoda povsod enako učinkovita?

Kot že omenjeno, je dobra stran OK ta, da deluje neodvisno od zunanjih dejavnikov. Metodo smo preizkusili pri nas v Bologni, kjer so podnebne razmere dokaj zmerne, in tudi v Kalabriji, kjer so temperature zelo visoke. V obeh pokrajinah so bili rezultati enaki, in sicer metoda deluje s 95 % učinkom. Lani je ta način zatiranja varoje preizkusila tudi neka večja čebelarska zveza v Franciji in prišla do enakih rezultatov.

Tako visoka učinkovitost?

Tako visok odstotek učinkovitosti je posledica tega, da smo takoj po opravljenem poskusu opravili še kontrolno zatiranje. Ne čakamo torej na zimsko zatiranje varoje, temveč takoj po opravljenem poskusu opravimo zatiranje z drugimi sredstvi, da bi uničili preostale varoje. Le tako lahko natančneje določimo od-

Foto: MB

Kletka za pripranje matic se pripne na zgornjo letvico satnika

stotek učinkovitosti metode, ki bi ga sicer določali šele ob zimskem zatiranju. Po nekaj mesecih so se varoje seveda zopet namnožile; očitnejši porast pa je opaziti v zadnjih milejših zimah, ko je aktivnost matice in s tem prisotnost zalege podaljšana globoko v jesen, ponekod celo še dlje, v zimo. Omenjeno kontrolno zatiranje takoj po opravljenem zatiranju z OK ni nekaj, kar naj bi opravil vsak čebelar praktik, gre le za znanstveni poskus z namenom potrditve verodostojnosti rezultatov.

Slovenski čebelarji smo opozarjali

Nacionalni veterinarski inštitut je jeseni 2014 čebelarjem za zimsko zatiranje varoj zagotovil sredstvo ApiBioxal italijanskega proizvajalca. V priloženih navodilih za pripravo tega sredstva za uporabo po metodi kapljanja je zahtevana veliko večja koncentracija dihidrata oksalne kisline, kot jo priporoča Evropska delovna skupina za alternativno zatiranje, po katere navodilih že vrsto let uspešno zatiramo varoje. Prevelika koncentracija oksaldihidrata v raztopini namreč lahko povzroči, da pozimi v družini odmre še enkrat več čebel, njihovo prezimovanje je slabše, slabši pa je tudi spomladanski razvoj družin. Na vse to smo opozorili v naši reviji (M. Meglič, SČ 2015, str. 19 in str. 99–100), prav tako pa smo opozorili tudi na ugotovljene neželene posledice uporabe sredstva ApiBioxal (K. P., SČ 2015, str. 138). Pa ne zaleže nič.

Po ocenah je zima 2014/2015 v Sloveniji pobrala 30–35 odstotkov čebeljih družin, to je približno 50.000! V dosegljivih čebelarskih virih nismo zasledili objavljenih analiz o vzrokih izgub. Koliko

čebel je odmrlo zaradi ApiBioxala? Za prejšnjo zimo pa ni bilo zaslediti niti ocene izgub! Kljub temu veterina še vedno vztraja pri enakem zdravlilu in enakih navodilih.

Intervju z italijanskim strokovnjakom dr. Antoniem Nanettijem je končno pojasnil, zakaj so v uporabi tako različne koncentracije oksaldihidrata: ker v Italiji sredstvo uporabljajo poleti, mi pa pozimi. Prav neverjetno je, da se nikomur od odgovornih že pred leti ni zdelo vredno povprašati čez mejo, kako in kdaj oni uporabljajo omenjeno sredstvo, ampak kljub protestom in kritikam čebelarjev še naprej vztrajajo pri neprimernih navodilih. Za ceno velikih stroškov čebelarjev – in čebeljih življenj.

Kot predstavnica vseh slovenskih čebelarjev mora ČZS zahtevati ugotavljanje odgovornosti za tako početje.

Bliža se čas zimskega zatiranja varoj. Do takrat naj odgovorne veterinarske službe slovenskim čebelarjem naližejo čistega vina!

Janez Gregori

Foto: Internet

Najdeno matico previdno primemo in vstavimo v kletko, pričvrščeno pod nosilno (zgornjo) letvico satnika, kletko zapremo in satnik obesimo v sredino čebeljega gnezda. 25. dan kletko odpremo in čebele pokapljamo z raztopino OK ustrezne koncentracije (ad. us. vet.) ter panj zapremo.

Vrniva se še enkrat k pomislekom, ali matice res ne škoduje tako dolgo pripiranje.

Nikakor ne, pri naših poskusih je bil odstotek izgube matic največ 5 %. Enako število matic je odmrlo ali bilo preleženih v kontrolnih družinah, v katerih so se matice lahko prosto gibale po vsem panju. Matice »pripor« torej dobro prenašajo; opazili smo celo neko vrsto pomlajevalnega učinka; družine so namreč po izpustitvi matice pokazale povečano gradilno vnemo. Pri raziskavah za diplomsko nalogo je moj študent naletel na spremembe pri presnovi delavk, ki ta opažanja potrjujejo. Delo seveda nadaljujemo v želji, da bi razumeli razloge in ozadje tega pojava.

Na kaj je potrebno paziti pri pripiranju matic?

Kletke za poletno pripiranje matic niso več transportne matičnice kot v začetnem poskusu, ampak so večje; pričvrščene so na zgornjo nosilno letvico satnika in so tako del slednjega. Rešetka na obeh straneh priporne kletke je sicer za spoznanje gostejša od običajne matične rešetke, vendar dopušča prehajanje delavkam in nemoteno oskrbo matice ter neposreden medsebojni stik družine z matico.

Kako matico znova osvobodimo?

25. dan odprtino na kletki odpremo z odstranitvijo zapirala, družino tretiramo z OK – metoda kapljanja in panj zapremo. Tako se bo matica sama odločila,

kdaj bo zapustila kletko (informacije o kletki pri proizvajalcu: API-MO.BRU, Italija, www.apimobru.com).

V Nemčiji čebelarji uporabljajo 3,5 % raztopino oksalne kisline, v Italiji pa uporabljamo 4,2 % raztopino. Zakaj?

Razlogi za to izhajajo iz preteklosti in predvsem temeljijo na zimskem zatiranju varoje. Metodo kapljanja OK je razvijala skupina evropskih raziskovalcev. V Nemčiji so zime hladnejše in daljše kot v Italiji; obstajala je bojazen, da bi OK dlje časa ostala v družinah in bi jo družine slabše prenašale oz. bi družini lahko škodovala, zato v severnih deželah pri zimskem zatiranju varoje uporabljajo nižjo koncentracijo raztopine OK. Ta koncentracija je do danes edina dovoljena koncentracija raztopine OK v Nemčiji.

Kaj se zgodi z OK v družini? Obstajajo razlike med zatiranjem poleti in pozimi?

Seveda, poleti odstranijo čebele kristale mnogo hitreje iz panja kot pozimi (zato je tudi čas učinkovanja krajši; op. prevajalca). Odpadanje varoj po zimskem tretiranju traja približno 1 teden, včasih celo 10 dni. Poleti pa odpade večina prizadetih po 2-3 dneh.

Gospod Nanetti, hvala za pogovor. ■

Dr. Claudia Garrido (Prevod in lektura: V. Fajdiga)

UGODNO!

- nakladni panoji
- sončni topilniki
- med & medeni izdelki

✉ info@cebelarski-center.eu

🏠 www.cebelarski-center.eu

☎ 041 474 897 • 031 752 626

🛒 Partizanska cesta 31, Lenart

Zimsko zatiranje varoj v Švici

Andreas Mühlemann, m-konzepte@bluewin.ch

Čebelarimo z nakladnimi panji dveh različnih tipov, in sicer z Dadant-Blattovim, ki ima v naši izvedbi eno plodišče z 12 satniki (v: 300 mm, d: 435 mm), in Zandrovim, v katerem je plodišče v dveh nakladah, v obeh pa je po devet satnikov (v: 238 mm, d: 331 mm). Oba sistema imata tako prednosti kot slabosti. Način zimskega zatiranja varoj je odvisen od tipa panja. Kot zlato pravilo za pravi čas zimskega zatiranja varoj velja, da ta nastopi po treh tednih od prve slane, ko so družine načelno brez zalege. Dodati je treba, da čebele prezimujemo na odprti mrežasti podnici.

Zimsko zatiranje varoj v Dadant-Blattovem nakladnem panju (plodišče v eni nakladi)

V drugi polovici novembra vstavimo v panje testne vložke za preverjanje naravnega odpada varoj. Čez tri dni preverimo naravni odpad varoj in odstranimo testne vložke. V našem kantonu Zürich v Švici se skoraj vsako leto v drugi ali tretji dekadi decembra pojavi otoplitev. Pri temperaturi od 5–10 °C panje odpremo. Običajno v tem času čebele zasedajo šest satov (na mestu 12. sata v DB-panju je praviloma pregradna deska, ki poenostavlja delo v plodišču; ko jo izvlečemo, imamo prostor za delo, ki je najpreprostejše, če je nosilec satnikov gladek – op. prev.). Tako lahko nezasedene sate odmaknemo v bloku. Ko pridemo do prvega s čebelami zasedenega sata, čebele po obeh straneh sata popršimo s 15-odstotno mlečno kislino, sat primaknemo k prej zamaknjenemu bloku in nadaljujemo z naslednjim satom. Ker satov ne jemljemo iz panja, temveč jih le primikamo in odmikamo (listamo), je

postopek dokaj preprost in hiter. Ta poseg v panj uporabimo tudi za pregled zaloge hrane in dostopnost do nje, tako da hkrati lahko opravimo tudi morebitno korekcijo gnezda oz. dodamo sate s hrano. Ob delu s kislinami se moramo vedno ustrezno zaščititi (zaščitna očala, obleka, gumijaste rokavice ...), pri

Pogled v plodišče DB-panja od zgoraj. Odstranitev pregradne deske (skrajno desno) omogoči premikanje satov po gladkem nosilcu, pa tudi pregledovanje in pršenje satov.

Moje stojišče DB-panjev

delu z mlečno kislino na prostem pa zaščitna maska ni potrebna.

Zimsko zatiranje varoj v Zandrovem nakladnem panju (plodišče v dveh nakladah)

Panji tega tipa, v katerih čebelarimo, so izdelani iz umetne mase. Ker je vstavljanje testnega vložka vanje precej zamudno opravilo, ga v teh panjih ne uporabljamo. Za morebitno naključno preverjanje napadenosti čebeljih družin z varojami uporabljamo pri tem tipu panja metodo s sladkorjem v prahu. Postopek izvedemo po poznopoletnem zatiranju varoj, ki pri nas najpogosteje traja vse do sredine oktobra.

Tako po večini preprečimo možnost reinvazije (vno-vične okužbe). Ob istem času kot pri DB-panjih, enakih vremenskih razmerah in ob predpostavki, da so družine brez zalege, po metodi kapanja zatiramo varoje z 2,1-odstotno raztopino oksalne kisline. Ta poseg v panj prav tako izrabimo za pregled zalog hrane in dostopnosti do nje. Ker smemo čebele pozimi pokapati z oksalno kislino le enkrat, ne preverjamo odpada varoj. Odločilne za razvoj novih generacij varoj so, žal, tiste pršice, ki so v družini preživele, in ne tiste, ki smo jih našli na testnem vložku. ■

(Prevod: V. Fajdiga)

Izločanje kumafosa iz čebeljih panjev

Vlado Augustin*, vlado.augustin@czs.si

Čebele pestijo številne tegobe: bolezni, različni zajedavci, posledice zastrupitev s pesticidi in slabi pašni viri. Njihov največji sovražnik pa kljub veliki skrbi čebelarjev in rednemu zatiranju ostajajo varoje. Posledice napadenosti so šibkejše družine, manjši donos medu od pričakovanega, propad čebeljih družin in slabša kakovost vzrejenega plemenskega materiala avtohtone rase *Apis mellifera carnica*. Škoda, ki nastaja zaradi varoj, je neposredna: družine odmirajo ali pa so šibke in gospodarsko neuporabne. Zaradi zmanjšane oprave v kmetijstvu in naravnem okolju seveda nastaja tudi posredna škoda.

Za zatiranje varoj čebelarji uporabljamo akaricide, ti pa so lahko sintetični (npr. amitraz, kumafos ...) ali naravni (eterična olja, organske kisline ...). Posledica uporabe večine sintetičnih kemičnih sredstev za

zatiranje varoj so njihovi ostanki v vseh čebeljih pridelkih, saj se ta sredstva kopičijo tako v vosku kot tudi v propolisu. Zaradi prehajanja iz voska se lahko pojavijo tudi v drugih čebeljih pridelkih (med, cvetni prah izkopanec). Kot so ugotovili, se ob stalni uporabi sintetičnih akaricidov vsebnost njihovih ostankov povečuje tako v vosku kot tudi v drugih čebeljih pridelkih (Bogdanov, 2006).

V Sloveniji se je leta 2010 na podlagi Operativnega programa zatiranja varoze čebel 2010 uradno začel uporabljati kumafos kot učinkovina v sredstvu za zatiranje varoj s trgovskim imenom CheckMite+®. Po nekaj letih je posledica te strokovne odločitve veterinarske stroke in dovoljenja za uporabo tega sredstva povečana vsebnost kumafosa v čebeljih pridelkih. Kumafos je zelo stabilna lipofilna substanca, ki se kopiči v čebeljem vosku, ter se prek čebeljih nog in teles širi po vsem panju in s tem po

* svetovalec JSSČ za tehnologijo

Opis metode odstranjevanja onesnaženja iz panjev

Iz notranjosti čebeljega panja je s kumafosom onesnažen vosek in propolis mogoče odstraniti po spodaj opisani fizikalno-kemični metodi.

1. Vosek in propolis fizično odstranimo iz celotne notranjosti panja, z matične rešetke in okenc. Pri tem delu si pomagamo z mizarskim dletom in ročno sirkovo krtačo.
2. Po odstranitvi voska in propolisa panj še obžgemo s plinskim gorilnikom.
3. Potem panj 10 minut prekuhavamo v 3-odstotni raztopini natrijevega hidroksida (NaOH). Raztopi-

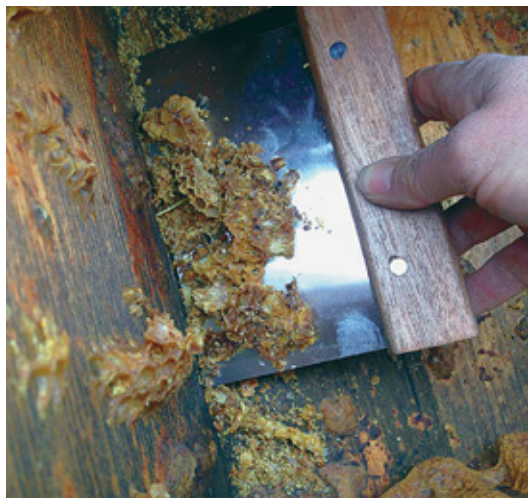
na natrijevega luga je zelo močna baza, zato moramo pri delu uporabljati zaščitno opremo: proti kislini odporne gumijaste rokavice in predpasnik ter zaščitna očala. Po prekuhavanju panj pregledamo, ali je dobro razkužen oz. ali na njem ni več vidnih sledov voska in propolisa.

4. Po kuhanju v lugu panj natančno speremo s parnim čistilnikom in ga na soncu osušimo do suhega.
5. Z opisano metodo moramo očistiti vse panje v čebelnjaku, kajti le na ta način bomo preprečili vsako možnost prenosa kumafosa med panji in iz njih v čebelarje pridelke (zaletanje čebel, rop, troti ...).

celotni čebelji družini. Po podatkih iz literature pa začne ta učinkovina pri vrednosti 1 mg/kg v vosku prehajati tudi v med (Wallner, 1992).

Največja negativna lastnost kumafosa je njegovo nalaganje v vosku, iz katerega ga pri predelavi v satnice ni mogoče izločiti. Zato kumafos zaznamo tudi pri čebelarjih, ki ga sami niso nikoli uporabljali, saj so ga lahko v svoje čebelarstvo vnesli z nakupom satnic ali z nakupom in uporabo starih čebeljih panjev, v katerih je bila ta učinkovina uporabljena v preteklosti.

V okviru Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2014–2016 (Ur. l. RS, 6/14, 54/14 in 26/15), ki je bil financiran iz državnega proračuna in proračuna Evropske unije, je bila leta 2014 razpisana aplikativna raziskava o izločanju učinkovin za zatiranje varoj iz čebeljih panjev, na katero se je uspešno prijavila Čebelarstva zveza Slovenije. Cilji te raziskave so bili:

Fizično odstranjevanje voska in propolisa

Foto: Internet

Zmanjšajmo ostanke akaricidov v čebeljem vosku

V panju je vosek prva posoda za med, zato napak, ki jih naredimo na tej stopnji, pozneje ne moremo popraviti. Če je vosek, namenjen za pridobivanje medu, onesnažen z akaricidi, tj. s kemičnimi sredstvi, ki jih uporabljamo za zatiranje varoj, se ti lahko pojavijo tudi v medu in drugih čebeljih pridelkih. Prehod ostankov iz voska v med in druge čebelje pridelke je odvisen od vrste akaricida in njegove količine, zato moramo poskrbeti, da v panju ne bo voska z ostanki teh sredstev.

Da bi kar najbolj zmanjšali ostanke akaricidov v čebeljih pridelkih, moramo poleg izogibanju njihovi uporabi (checkmite, perizin ...) iz panjev odstraniti z akaricidi obremenjen vosek, vanje pa vnašati čist, neobremenjen vosek (satnice). To velja tudi za satje v plodišču, saj čebele vosek prenašajo po vsem panju.

Skrb za neobremenjen vosek

Naša naloga je, da akaricide čim prej odstranimo iz voska, to pa lahko naredimo samo z uporabo satnic z minimalno vsebnostjo ostankov. Tako lahko v čebelarških trgovinah kupimo ekološko pridelane satnice (njihova cena je pribl. 2,4 EUR za AŽ-satnico) ali pa svoj vosek pred predelavo v satnice oddamo v zahtevnejše čiščenje.

Podjetje Samson iz Kamnika je v svoje postopke predelave voska v satnice vključilo tudi njegovo čiščenje. Tako iz njega v precejšnji meri (**ne pa popolnoma**) izločijo ostanke kumafosa in klorfenvinfos. Za čiščenje 1 kg voska je treba odšteti 4 EUR, vendar pri tem od skupne mase prinesene ga voska odštejejo 15 % (to so nečistoče in vosek,

ki ostane na filtrirnem sredstvu). Tako npr. čebelar, ki prinese 10 kg voska, dobi 8,5 kg prečiščene ga voska, za čiščenje pa mora odšteti 40 EUR. Na prečiščenem vosku bo opravljena analiza vsebnosti kumafosa in klorfenvinfos.

Način zbiranja voska

Skrb za očiščenje voska je dolžnost vseh slovenskih čebelarjev. Upravni odbor Čebelarstva zveze Slovenije priporoča društvom, da pri svojih članih zberejo vosek in ga do **2. novembra 2016** dostavijo v podjetje Samson Kamnik. Tam ga bodo do določene mere očistili akaricidov. Vosek mora biti očiščen mehanskih nečistoč, ne sme biti plesniv, biti mora rumene barve s tipičnim vonjem po vosku ... Pri taljenju ga je treba precediti skozi cedilo (platno, gaza...) z največ 0,1 mm velikimi luknjicami. V čiščenje ne bodo sprejeli plesnivega in neprečiščenega voska. Zbrati moramo vsaj tona v Sloveniji pridelanega voska.

Če bi čebelarji želeli, da bi njihov vosek predelali v satnice, bi morali poleg 4 EUR za čiščenje voska doplačati še 2 EUR za izdelavo enega kg satnic. Na voljo so AŽ-, LR- in 2/3 LR-satnice. Iz enega kilograma voska dobite približno 11 kosov AŽ- oz. LR-satnic ali 16 kosov 2/3 LR-satnic. Vosek bo očiščen predvidoma v treh tednih. Čebelarji naj se v svojih društvih pozanimajo, kje in kdaj bo potekalo zbiranje voska. Proces zamenjave voska ni enoleten projekt, saj bo trajal kar precej časa, zato je prav, da se naloge vsi lotimo odgovorno.

Komisija UO ČZS
za tehnologijo čebelarjenja in varno hrano

Foto: Internet

Obžiganje panjev s plinskim gorilnikom

- ugotoviti vsebnost ostankov kumafosa v vosku na stenah čebeljih panjev,
- izbrati tehnologijo, s katero bo kumafos mogoče izločiti iz čebeljih panjev,
- iz čebeljih panjev izločiti vosek, onesnažen s kumafosom,
- spremljati nalaganje ostankov akaricidov oz. zdravilnih učinkovin v vosku (posledica česar je njihovo prehajanje v druge čebelje pridelke).

Za izvedbo projekta smo uporabili 8 AŽ-panjev, v katerih je bilo leta 2013 za zatiranje varoj dokumentirano uporabljeno sredstvo CheckMite+®, ki vsebuje aktivno učinkovino kumafos. V teh panjih smo z analizami ugotavljali ostanke kumafosa v vosku, propolisu, cvetnem prahu in medu. Čeprav je bil CheckMite+® v vseh panjih leta 2013 uporabljen samo enkrat, smo po dveh letih njegove ostanke našli v propolisu, vosku in medu, nismo pa jih ugotovili v cvetnem prahu izkopancu. Še posebej problematičen je bil vosek, saj so bile v njem ugotovljene največje količine te učinkovine – tudi 6,9 mg/kg. Posledica tega je lahko tudi onesnaženje medu s kumafosom.

Panje smo razdelili v testni skupini A in B, v vsaki skupini pa so bili po štirje panji. V testni skupini A smo iz panjev z izbrano fizikalno-kemično metodo izločili propolis in vosek, onesnažen s kumafosom, panjev iz testne skupine B pa nismo čistili. V vse panje smo junija 2015 na ekološke satnice naselili suhe čebelje družine – ometence.

Pozneje se je izkazalo, da v panjih iz skupine A ni ostankov kumafosa, v panjih iz skupine B pa je ta prešel v vosek in propolis.

Kumafos je prešel v vosek tudi v novem testnem panju s čebelami na ekoloških satnicah, postavljenem v čebelnjaku, v katerem so prejšnja leta za zatiranje varoj uporabljali to učinkovino. V tem čebelnjaku smo ugotavljali možnost prenosa kumafosa

Foto: MB

Za prekuhanje panjev uporabimo namenski kotel.

sa v čebelje pridelke z zaletavanjem čebel. Glede na to moramo torej z izbrano fizikalno-kemično metodo očistiti vse panje v čebelnjaku, saj bomo le tako preprečili vsako možnost prenosa kumafosa med panji in iz njih v čebelje pridelke.

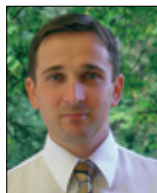
Za preprečitev ostankov kumafosa v čebeljih pridelkih moramo:

- očistiti čebelje panje ostankov voska in propolisa, s čimer bomo preprečili prehajanje kumafosa v druge čebelje pridelke;
- uporabljati ekološke satnice;
- uporabljati tista sredstva za zatiranje varoj, ki v čebeljih pridelkih ne puščajo ostankov.

Na podlagi rezultatov omenjenega raziskovalnega projekta je z metodo mogoče iz panja odstraniti tako ostanke kumafosa kot tudi ostanke drugih sintetičnih akaricidov.

V tako očiščen in osušen čebelji panj na ekološke satnice naselimo čebeljo družino (roj ali ometenec) in z njo čebelarimo brez uporabe sintetičnih akaricidov za zatiranje varoj. Le na ta način bomo pridelali čebelje pridelke brez ostankov nedovoljenih snovi. ■

Vir: Augustin, V., Perčič, A., Kozmus, P., Samec, T. (2016) Poročilo o izločanju učinkovin za zatiranje varoze iz čebeljih panjev. Brdo pri Lukovici: Čebelarstva zveza Slovenije.

Koroški čebelarji naj nam bodo za zgled!

Peter Kozmus*, peter.kozmus@czs.si

V Sloveniji je avtohtona in zaščitena samo ena medonosna čebela podvrsta, t. i. kranjska čebela, *Apis mellifera carnica*. Naš cilj je, da tako ostane tudi v prihodnje, saj je to velik privilegij slovenskih čebelarjev v primerjavi s čebelarji v Zahodni Evropi, kjer poleg domačih podvrst čebel obstajajo še druge podvrste in njihovi križanci. Slovenija ima ob tem zahtevno nalogo, saj se čebele v zahodnem delu države naravno križajo z italijansko čebelo *Apis mellifera ligustica*, v zadnjih letih pa smo ugotovili, da se križanje pojavlja tudi v severnem delu države, na Koroškem. Razlog za to so nekateri avstrijski čebelarji, ki čebelarijo z buckfaško čebelo. Gre za komercialno linijo čebel, ki jo je s križanjem čebel iz Italije, Velike Britanije, Francije, Turčije in Grčije v začetku 20. stoletja selekcioniral brat Adam.

Koroški čebelarji so se pri reševanju problema čistosti tesno povezali ter se ob sodelovanju ČZS zelo odgovorno in zavzeto lotili naloge.

Jeseni leta 2014 so koroški čebelarji ob pomoči čebelarskih društev in terenskih svetovalcev ugotavljali stanje čistosti čebel na svojem območju. Skupaj smo ugotovili, da je na Koroškem povprečno 8,6 odstotka križancev, ta odstotek pa je bil na območjih posameznih društev različen (od 0 do 20,4 odstotka). Izračunali smo, da je treba na Koroškem zamenjati približno 528 matic. Ugotovili smo tudi, da za oprашitev njihovih doma vzrejenih matic potrebujejo lokalno plemenilno postajo, ki bo omogočala parjenje matic s troji kranjske čebele.

Leta 2015 so delo nadaljevali in našli primeren kraj za vzpostavitev plemenilne postaje. Lokacijo v kraju Legen nad Slovenj Gradcem so primerno uredili, kupili so primerne plemenilnike ter med čebelarji okrepili zanimanje za lastno vzrejo matic, prav tako pa tudi za potrebo po njihovem nadzorovanem parjenju na novi plemenilni postaji. V okviru ukrepa menjave matic smo leta 2015 na Koroškem pri 96 čebelarjih zamenjali 298 matic.

* Dr., strokovni vodja PRO

Morfološki pregled čistosti čebel v čebelnjaku v 3 km pasu okrog lokalne plemenilne postaje Legen pri Slovenj Gradcu v letu 2016

Uspeh ni izostal, saj smo pri morfološki analizi čebel, ki so bile jeseni 2015 zbrane na območju Koroške, ugotovili, da se je odstotek križancev zmanjšal na 2,16 odstotka. Glede na odstotek križancev v RS je regija še vedno na drugem mestu, vendar se je njihovo število v kratkem obdobju občutno zmanjšalo.

Ukrep menjave matic smo intenzivno nadaljevali tudi letos ter pri 56 koroških čebelarjih zamenjali 158 matic. Nekateri čebelarji so izrabili tudi možnost uporabe tamkajšnje plemenilne postaje.

Poleg tega nas veseli, da se na Koroškem povečuje zanimanje za vzrejo matic, tako da bo mogoče že prihodnje leto potrjen vzrejalec, ki bo čebelarjem v tej regiji zagotavljal matice z njihovega območja.

S tem bodo izpolnjene skoraj vse naloge, ki smo si jih zadali leta 2014, ko smo se intenzivno lotili reševanja problematike čistosti kranjske čebele na Koroškem. Dobre odnose vzdržujemo tudi s čebelarji na avstrijskem Koroškem, tako da skupaj iščemo rešitev za dolgotrajnejšo ureditev problematike buckfaške čebele na obeh straneh meje.

Na podlagi opravljenega dela koroških čebelarjev in iz ugotovljenega rezultata je razvidno, da je stanje mogoče izboljšati v razmeroma kratkem obdobju, seveda ob predpostavki, da pri tem vsi čebelarji dejavno sodelujejo s strokovnimi službami. Želim si, da bi nekatere ukrepe intenzivneje izvedli tudi na območju Primorske, kajti lanska analiza je

pokazala, da je na tem območju več kot 8 odstotkov križancev. Jasno je, da je izhodišče problema drugačno in da križanci na Primorskem obstajajo že dlje časa, prav tako pa tudi, da so vremenske in pašne razmere tam drugačne. Kljub temu se moramo zavedati, da je promet s čebelami zelo živahen, tako zaradi prodaje in nakupa čebeljih družin kot tudi za-

radi prevozov čebel na pašo, vse to pa povzročča, da se križanci širijo tudi v notranjost države. Za ohranitev kranjske čebele to gotovo ni dobro. Na tem področju nas v prihodnosti čaka še veliko dela, kljub temu pa verjamem, da nam ga bo s skupnimi močmi in predvsem ob dobrem sodelovanju s čebelarji uspelo opraviti. ■

Novice iz sveta

Italija

Italijanski čebelarji ugotavljajo, da za hudo gnilobo čebelje zalege vsako leto zboleva več čebeljih družin, to pa zlasti večjim čebelarstvom povzročča velike stroške in izgubo dragocenega časa. Zavedajo se, da zdravlila za to bolezen ni in da je treba obolele čebele ter zaleženo satje zažgati. Ko na stojišču odkrijejo hudo gnilobo, zaleženo satje iz okuženih panjev skupaj z živimi čebelami na njih pospravijo v plastične vreče, jih neprepustno zaprejo in takoj pošljejo v zažigalnice. Preostalo satje iz plodišč in medišč zložijo v naklade, te pa napolnijo tudi s satjem iz panjev, v katerih so ugotovili poapnelo zalego ali hudo nosematov oz. so posumili v katero drugo čebeljo bolezen.

V Italiji čebelarijo z Dadant-Blattovimi nakladnimi panji, za katere je značilno, da je vse mediščno satje deviško, zato bi ga bilo škoda uničiti. Vse naklade iz panjev s sumljivim satjem zložijo na paleto s površino 100 × 120 cm in do 200 cm v višino. Ko je paleta polna, jo pošljejo v razkuževanje z gama žarki. V tej državi obstajata dve takšni specializirani razkuževalnici, ki svoje storitve opravljata za različna proizvodna podjetja, na primer za tovarne zdravil in sanitetnega materiala ter za raziskovalne institucije, kot so univerze in inštituti. Razkuževalnica Gammarad deluje v Minerbi nedaleč od Bologne, razkuževalnica Gammatom pa v Guanzatu pri Comu. Razkuževanje ene palete stane približno 100 evrov, čebelar pa pogosto plača večji znesek za prevoz kakor za razkuževanje. Na postopek obdelave z gama žarki mora namreč

čakati več dni, zato mora po razkuženo satje priti še enkrat. Kljub temu ta postopek uporabljajo številni čebelarji, saj omenjeni žarki uničijo vse, kar je v satju živega. Če je v satju med, ta sicer ne spremeni svojih lastnosti, vendar naj ne bi bil primeren za človeško prehrano. Zanimivo je, da sladkorne pogače, ki so v okuženih panjih, po končanem postopku spremenijo barvo: po radiaciji se njihova bela barva spremeni v zeleno. Po najnovejših informacijah Gammarad iz Minerbe ne bo več razkuževal satja, tako da ga bodo morali poslej vsi italijanski čebelarji voziti v Guanzato pri Comu.

Franc Šivic

Viri: Garibaldi, R.: ustna informacija

ZDA

Znani filmski igralec Leonardo DiCaprio je postal čebelar. S čebelami ga je seznanil David Ward, partner njegove matere Irmelin. Ko je Leonardo končno prejel tako dolgo pričakovanega oskarja, je kupil pet naseljenih panjev in jih postavil v svoj vrt v Los Angelesu. Kot je povedal, se z opazovanjem čebel in z delom pri njih popolnoma sprosti ter pozabi na stres, ki ga zaradi svoje slave doživlja na vsakem koraku. Že precej časa ga skrbijo podnebne spremembe, ki jih povzročča naša civilizacija, zato se po svojih močeh, tudi z donacijami več milijonov dolarjev, prizadeva za ohranjanje okolja. Vesel je, da bodo njegove čebele vsaj nekoliko pripomogle k biotski raznovrstnosti kraja, v katerem živi.

Pri čebelah je pomoč poiskala tudi ameriška gledališka in filmska igralka Gwyneth Paltrow. Za ohranitev svoje lepote in zdravja je preizkusila vse, kar ponujata kozmetika in farmacija. Ko pa so se je lotila revmatska vnetja in so se na koži pojavile brazgotine, je pogledala v zakladnico apiterapije in ugotovila, da so takšne težave znali reševati že pred 1000 leti. Privolila je v zdravljenje s čebeljimi piki. Na vprašanja novinarjev, kako uspešno je bilo tovrstno zdravljenje, je odgovorila, da zelo, čeprav je bilo boleče. ■

Franc Šivic

Viri:
www.mirror.co.uk
www.nytimes.com

gammatom

Podjetji za razkuževanje satja Gammarad in Gammatom

Čebelarjeva opravila v oktobru

Jure Justinek – Zgornja Ložnica, jure.justinek@czs.si

Ocena čebelarjeve sezone

V mesecu, ki je pred nami, lahko potegnemo črto pod letošnje čebelarstvo leto. Zpomnili si ga bomo po pičli paši in nadpovprečni rojivosti čebel. Vreme nam vso pašno sezono ni omogočalo, da bi čebele lahko dobro izrabile paše, čeprav so bile razmere v naravi z izjemo prvih paš razmeroma dobre. Tako smo letos pridelali izjemno malo akacijevga medu, malo pa je tudi cvetličnega medu. Nekoliko boljši je bil donos na smreki in pozneje na hoji, vendar velika večina čebelarjev te paše ni izrabila, saj je hoja medila samo na območju osrednje Slovenije. Tudi lipo in kostanj je nekajkrat opralo v poln cvet, zato je bila pičla tudi ta paša. Po drugi strani pa so bile čebele številčno dovolj dobro pripravljene, tako da je bilo to leto izjemno rojivo. V mojem čebelarstvu so rojili celo narejenci, česar vsekakor nisem pričakoval. Prav tako je bilo letos mogoče vzrediti in menjati veliko matic, saj so bili matičniki ves čas na voljo.

Čebelji rop v oktobru

Ta mesec opravimo še zadnja dela, saj je aktivno delo pri čebelah po večini končano. Sam sem jih že nakrmil, tako da so pripravljene na hladno jesen in zimo. Zdaj moramo redno opazovati čebele na bradah panjev, saj se oktobra še vedno lahko pojavi rop. Vzrok ropa v tem obdobju je največkrat brezmatična ali z varojami preveč napadena družina. Po navadi varoje svoj zadnji davek poberejo prav oktobra, ko poletne čebele umrejo in v panju ostanejo samo še zimske. Če je bila družina močno napadena z varojami in če smo bili pri zatiranju neuspešni, je panj bolj ali

Foto: Fran Šivic

Bršljanov med ni primeren za zimsko krmo.

manj prazen, zaradi tega pa je lahka tarča za roparice. Rop se lahko razširi na vse družine, zato tudi tiste, v katerih je bilo zatiranje varoj uspešno, v svoje panje spet prinesejo veliko število novih. Na vsak način pazimo, da se ne pojavita rop in s tem reinvazija varoj.

Združevanje družin

Družine, za katere presodimo, da so prešibke za uspešno preživetje zime (zasedajo manj kot tri sate), združimo z močnejšo družino, vendar samo, če so zdrave. Vzrok, da je družina v tem obdobju tako šibka, je navadno slaba matica, zato jo odstranim. Družine združim tako, da šibkejšo družino, iz katere prej odstranim matico, preložim v medišče močnejše družine. Če je vzrok šibkosti napadenost z varojami ali kar koli drugega, je takšne družine najbolje zažveplati. O morebitnih ukrepih se posvetujemo tudi z območnim veterinarjem. Veliko bolje je prezimiti manj dobrih družin kot več slabših.

Zimska zaloga hrane

Če sumimo, da smo dodali premalo hrane, ali če je konec septembra medil bršljan oz. pozna hoja, lahko dodamo družinam še liter do dva goste

Pospravljena in očiščena notranjost čebelnjaka (fotografija je simbolična)

Foto: Anton Umek

Vključite se v sheme višje akovitosti! Od leve proti desni: Kočevski gozdni med, Kraški med, Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo

sladkorne raztopine, čebele pa jo bodo uskladiščile neposredno v gnezdo. V prvem delu zime bo to zanje veliko primernejša hrana kot manov ali bršljanov med.

Način prezimovanja

Odločimo se, kako bomo prezimili čebele. Sam jih prezimujem v plodišču, vendar večina satja ostane v medišču. Razlog za to je, da nimam kje skladiščiti tako velikih količin satja. Mediščno satje odstranim le tistim družinam, ki so sicer zdrave, vendar nekoliko šibkejše, predvsem zato, da jim spomladi ni treba ogrevati toliko prostora. Ko se primerno ohladi, lahko tesno zloženo satje hranimo tudi v suhem in zračnem skladišču, vendar ga moramo zaščititi pred glodavci, zlasti pred mišmi. Vse staro satje izločimo in pretopimo v vosek.

Jesensko čiščenje panjev ...

Če le imam čas in če je oktober razmeroma tople, vsako drugo leto očistim matične rešetke in strope medišč. Ker v mediščih ni veliko čebel, gre delo hitro od rok. Poseg se izkaže za koristnega zlasti ob prvih spomladanskih pregledih, saj v mediščih ni prizidkov, poleg tega pa ne mečkamo čebel. Prav tako čebele rade precej zadelayo matične rešetke, če jih očistimo, pa jim spomladi, ko se bodo spet širile v medišče, olajšamo prehod. Med čiščenjem iz medišč začasno odstranim vse satje ter ga hkrati še pregledam. Vse prestaro ali neprimerno satje odstranim, tako da v medišču ostanejo le mladi in deviški sati ter sati z morebitnimi zalogami hrane. Pri normalnih družinah, pri katerih je vse v redu, v plodišče ne posegam več. Čiščenje matičnih rešetak in stropa panja poteka najhitreje, če so vsi panji enaki oz. istega proizvajalca. Tako iz prvega vzamemo matično rešetko in kovinske nosilne palice ter jih takoj nadomestimo s čistimi. Odzete očistimo in jih vstavimo v drug panj. Matično rešetko in nosilce iz drugega panja damo nato v tretjega in tako naprej. Priporočam ročno čiščenje. Z dletom odstranimo ves vosek in propolis, nato pa vse skupaj obžgemo še s plinskim gorilnikom. Na ta način temeljito očistimo matično rešetko, saj se vse nečistoče stopijo

oz. zgorijo, hkrati pa jo tudi razkužimo, zato ni težav, če jo damo v drug panj. Pazimo le, da ne vstavimo prevroče kovine, saj bi lahko poškodovali čebele. To opravilo je sicer mogoče opraviti tudi spomladi, ko nastavljamo medišča. Kontrola in čiščenje panjev je tudi vse, kar počnem oktobra, zato je čas tudi za druga opravila, ki niso tako tesno povezana s čebelami, a so kljub temu nujna.

... in čebelnjaka z okolico

Zapremo vse prazne panje, jih očistimo in pripravimo za spomladansko naselitev. Temeljito očistimo čebelnjak in ga po potrebi razkužimo. Če je vreme ugodno, lahko panje tudi prebarvamo, če je to potrebno, in zatesnimo vse razpoke, zlasti pri starejših panjih. Zatesnimo tudi prostor med panji, tako da so ti tesno eden ob drugem, torej da skozi ni prepaha. Žrela panjev po višini zožimo na zimsko mero, da miši in rovkve ne morejo v panje. Iz čebelnjaka odstranimo vse, česar ne potrebujemo, preostale stvari pa zložimo. Priporočljivo je nastaviti vabe in pasti za glodavce, saj ti lahko naredijo precejšnjo škodo. Pripravimo si pažni material, vendar s pazenjem še počakamo. Očistimo kantice, ki smo jih uporabljali za krmiljenje, saj se v njih rada pojavi plesen. Če je plesni veliko, jih je najbolje zavreči in prihodnje leto uporabiti nove. Vsako drugo leto je priporočljivo tudi prekopati tla pred čebelnjakom (kjer izletajo čebele), v nasprotnem pa vsaj pograbimo in pometemo vse mrtve čebele. Prekopano zemljo lahko posujemo z apnom, in če so dnevne temperature vsaj nekaj višje od 10 °C, lahko sočasno tudi posejemo novo travo, saj bo še vzklila.

Priloga na trženje

Oktober je tudi čas, da med in vse druge čebelje pridelke pripravimo za prodajo ter se tako pripravimo na trženje svojih pridelkov v zimskih mesecih. Priporočam vključitev v katero od shem višje kakovosti, saj našim porabnikom s tem dokažemo, da je naš med res vreden zaupanja, prav tako pa lahko postavimo nekoliko višjo ceno. Sam sem že od vsega začetka vključen v shemo Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo – SMGO. Več podrobnosti o tej in drugih shemah lahko dobite na ČZS. ■

Na kaj moramo biti pozorni oktobra?

Vida Lešnik*, vida.lesnik@vf.uni-lj.si

Oktober je mesec, v katerem končujemo priprave na prihodnjo čebelarstvo sezono. Da nas pomlad in nova sezona ne bi presenetili, ob lepih sončnih in toplih dnevih preverimo napadenost čebeljih družin v svojem čebelnjaku z varojami. Število varoj v čebelji družini lahko preverimo na več načinov: več tednov štejemo naravni odpad varoj na testnih vložkih na dnu panja, opravimo test s sladkorjem v prahu ali pregledamo zadnjo zalogo. Če je ta mesec število varoj v panjih večje od dopustne meje (tj. do tri varoje na teden oz. 0,4 varoje na dan povprečni naravni odpad varoj v 21 do 24 dneh jeseni po končanem poletnem zdravljenju ali manj kot 6 varoj oz. manj kot 2-odstotna napadenost na 300 odraslih čebelah), ne smemo čakati do zimskega zdravljenja, ampak se moramo o tem problemu takoj posvetovati z veterinarjem NVI VF o dodatnem zdravljenju.

Med oktobrskim pregledom zalege moramo biti posebej pozorni na nevarno bolezen čebelje družine – hudo gnilobo čebelje zalege, ki jo najlaže ugotovimo prav v tem obdobju. Če med zalogo opazimo vbočene

pokrovce, ki so temnejšega odtenka in na katerih so pogosto luknjice, je ličinka najverjetneje odmrta. Če iz take celice potegnemo zdrizasto, rjavo obarvano vleljivo gmoto, o tem takoj obvestimo veterinarja NVI VF.

Za dobro prezimovanje morajo imeti čebelje družine dovolj zimske zaloge hrane. Oktobra je zadnji čas, da preverimo zalogo hrane v čebeljih družinah in jih po potrebi dokrmimo. Če družina sedi samo na petih ali šestih satih, jo zožimo, saj bo tako čez zimo lažje vzdrževala ustrezno mikroklimo.

Oktober je tudi mesec, v katerem so lahko dnevi še zelo lepi, topli in sončni, zato se lahko pojavi ropanje med sosednjimi družinami (tahi rop), zgodi se tudi, da naše čebele odletijo ropat k sosednjim in nasprotno. Vedno moramo najti vzrok, zakaj se to dogaja. Vzrokov je lahko več, npr. oslabeledost družine zaradi napadenosti z varojami, oslabeledost zaradi lakote v brezpašnem obdobju, okuženost s hudo gnilobo čebelje zalege, odmrte matice ... Z ropanjem se iz panja v panj prenašajo huda gniloba čebelje zalege in druge čebelje bolezni, predvsem pogosto pa varoje iz močnejše napadenih družin vdrejo v že zdravljene družine. Ta pojav imenujemo reinvazija ali vnovična napadenost. Zato je jeseni zelo pomemben stalen nadzor nad številom varoj v panjih. ■

* mag., dr. vet. med., Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta, Nacionalni veterinarski inštitut, enota Maribor - Ptuj

Kako dolgo živijo čebele?

Lidija Matavž*, lidija.matavz@vf.uni-lj.si

Čebelja družina je socialna združba, po katere delavnosti bi se lahko zgledovali tudi ljudje. Sestavljajo jo čebele delavke, ki so najštevilnejši del družine in imajo glede na svojo starost in razvitost svojih žlez v njej določeno funkcijo. Za dobro organizacijo v čebelji družini »skrbi« matična, natančneje njeni hormoni. Znanost je ugotovila, da juvenilni hormon uravnava, kako bo čebelja družina organizirana, kako se bo razmnoževala in kako dolgo bo živela. Osebkni moškega spola v čebelji družini so troti. Na dolžino življenja čebelje družine pa seveda vplivajo tudi drugi dejavniki.

Dednost in okolje

Na življenjsko dobo vplivajo po eni strani dedni dejavniki, po drugi pa tudi dejavniki iz okolja. Ti so med seboj različno prepleteni. Čebelarji in strokov-

njaki za čebele imajo vpogled v to, kako dejavniki iz okolja in dednost vplivajo na življenjsko dobo čebel. Strokovnjaki so primerjali življenjsko dobo afriške čebele (*Apis mellifera scutellata*), italijanske čebele (*Apis mellifera ligustica*), kavkaške čebele (*Apis mellifera caucasica*) in kranjske čebele (*Apis mellifera carnica*). Najkrajšo življenjsko dobo ima italijanska čebela iz severne Italije, daljšo življenjsko dobo pa ima kranjska čebela. Strokovnjaki so preučevali tudi povprečne življenjske dobe prosto živečih čebeljih družin. Na istem stojišču so primerjali razvojni čas družin brez značilnih odstopanj. Ob primerjavi vplivov iz okolja in dednih vplivov so ugotovili, da na življenjsko dobo čebel bolj kot dednost vpliva okolje.

Prehrana

Mlade čebele se neposredno po izleganju izdatno prehranjujejo s cvetnim prahom. Pri takšnem načinu prehrane se v njihovih telesih poveča vsebnost dušika – v prvih petih dneh življenja povprečno kar

* Mag, dr. vet. med., Veterinarska fakulteta Univerze v Ljubljani, Nacionalni veterinarski inštitut, enota Murska Sobota

za 64 odstotkov. Mlade čebele potrebujejo za svoj razvoj beljakovine, kajti le tako lahko razvijejo krmilne žleze in maščobna telesca. Oskrba s cvetnim prahom zato pomembno vpliva na trajanje življenjske dobe čebel. Pri družinah, katerih mlade čebele niso dobivale cvetnega prahu, je bil razvoj maščobnih telesc za 56 odstotkov slabši. Pri starejših čebelah je vpliv nezadostne oskrbe čebel s cvetnim prahom na njihovo življenjsko dobo le neznaten.

Življenjsko dobo čebelje družine lahko podaljšamo tudi s pravilno oskrbo zalege. Znanstveniki so opisali povezavo med donosom medu in trajanjem življenja čebelje družine. Po njihovem sta ti dve lastnosti v obratnem sorazmerju, kajti življenjska doba čebel, ki naberejo več medu, je krajša. Pašne čebele lahko v življenju preletijo približno 800 km. To dolžino izletov lahko razporedijo na več ali manj dni v svojem življenju. Ko preletijo določeno število kilometrov se njihova življenjska doba konča.

Podnebne razmere

Pri večini živali in rastlin ima pomemben vpliv na njihov razvoj periodična izmenjava dneva in noči. Večina žuželk se na krajša dnevna obdobja pozimi odzove z zmanjšano življenjsko aktivnostjo, s t. i. zimskim mirovanjem. Tako je tudi pri čebelji družini. Za življenjsko dobo čebel sta izjemno pomembni temperatura v panju in koncentracija CO₂. Pri temperaturi 35 °C in 1,5-odstotni koncentraciji CO₂ se v panju razvijajo kratkožive čebele, pri temperaturi 27 °C in enaki koncentraciji CO₂ pa se razvijejo dolgožive, torej zimske čebele.

Čebelarji so si čebele vedno skušali podrediti svojemu načinu življenja in svojim potrebam. Seveda je tako še dandanes, vendar jih čebele s svojim vedenjem vedno znova presenečajo ter jim s tem poka-

žejo, da si človek narave ne more podrediti, temveč mora z njo živeti in se ji vedno znova prilagajati. Čebelarjenje nas zato najbolje uči ohranjati okolje.

Opazanja iz prakse

Za preživetje čebeljih družin je izjemno pomembna njihova prehrana. Zaradi tega kljub cvetenju ajde, zlate rozge, nedotike in drugih rastlin jeseni poskrbimo za dodajanje zadostnih količin hrane za razvoj zimskih čebel.

Iz leta v leto so paše tako po količini kot kakovosti vse bolj revne. Dodatnega krmljenja družin ne prepreči in ne nadomesti niti prevoz na pašo. Čebelar, ki budno spremlja količine hrane v panjih, bo opazil, da je dodajanje hrane potrebno tudi med posameznimi pašnimi obdobji, saj so ta dolgotrajna, družine pa so močne, tako da za svoj obstoj in normalen razvoj porabijo tudi do 0,5 kg hrane na dan. Pri pregledih družin na terenu smo veterinarji VF NVI opazili, da je bilo avgusta letos v panjih tudi do osem ali devet satov zalege, hrane pa le v sledovih!

Poleg prehrane je seveda pomembno preverjanje napadenosti z varojami in temu primerno ustrezno zatiranje teh zajedavcev. Ob zatiranju z različnimi akaricidi moramo biti zelo previdni, še posebej če jih vnašamo prevečkrat in na pamet, ne da bi hkrati preverjali odpad varoj s testno mrežo. S prevelikimi koncentracijami akaricidov in nepotrebnimi zdravljenji lahko družino dobesedno zastrupimo, slabimo njeno moč, povzročimo odmiranje čebel čez zimo ali celo odmiranje družin jeseni. ■

Viri:

<https://www.sciencenews.org/article/pollen-becoming-bee-junk-food-co2-rises>.

http://e360.yale.edu/feature/bee_collapse_co2_climate_change_agriculture/2991/.

<http://dx.doi.org/10.1098/rspb.2016.0414>.

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

Inovacije v čebelarstvu

Franc Šivic, franc.sivic@silvaapis.si

Pred 105 leti je velečebelar in inovator Anton Žnideršič slovenski čebelarji javnosti predstavil svoj in za naše taktarne razmere popolnoma nov panj. Ta se je zaradi nespornih prednosti pred drugimi panjskimi sistemi tedanjega časa hitro širil med čebelarji, tako da je sčasoma pri nas postal pravi ljudski panj. Še dandanes imamo v Sloveniji kar 95 odstotkov »žnideršičev« ali AŽ-panjev, kakor jih radi poimenujemo.

Zanimivo, da postajajo nanj zaradi njegovih očitno dobrih lastnosti pozorni tudi tuji čebelarji in da prodira prek meja naše domovine.

Najprej je navdušil Američane, o čemer smo že pisali v naši reviji. Nato so nas obiskali španski čebelarji in tudi oni so prosili, da jim pošljemo kak vzorčni panj in načrte, po katerih bi jih lahko izdelovali sami. Leta 2015 sem na povabilo italijanskih čebelarjev iz Gori-

Univerzalni pitalnik za sladkorno raztopino in sladkorno testo, ki je lahko tudi hlapilnik za mravljinčno kislino.

ce v Doberdolu vodil enodnevni tečaj o čebelarjenju v »žnideršičih«, dogovorili pa smo se še za dva tečaja letos poleti. Na obeh so se udeleženci seznanili še s

praktičnim delom pri čebelah v tem panju. Od svojega nastanka pred 105 leti do zdaj je doživel kar nekaj izboljšav. Zdi pa se, da nemiri in raziskovalni duh Antona Žnideršiča še vedno živi med našimi čebelarji.

Eden izmed inovatorjev v čebelarstvu je tudi Lojze Sajovic iz Radomelj pri Domžalah. Na njegovem vrtu in ob hiši, ki je v neposredni sosesčini arboretu-ma Volčji Potok, stoji več kot sto let star lesen čebelnjak, napolnjen s starimi, a lepo ohranjenimi panji. Lojzeta so čebele zanimale že od nekdaj, toda pred nekaj leti jim je dal svojo dušo in srce. Ob njih preživlja vsako prsto urico, jih opazuje in razmišlja, kaj bi spremenil pri panjih, da bi bilo delo z njimi lažje in da bi se čebele v njih še bolje počutile. Prvi rezultat njegovih razmišljanj je bil univerzalni pitalnik za sladkorno raztopino in sladkorno testo. Namestil ga je v spodnje okence panja, in ker je narejen iz pleksistekla, lahko opazuje, kako čebele pobirajo in odnašajo hrano, ne da bi jih motil pri njihovem delu. V pitalnik lahko nalije do 3 l tekočine. Ko so čebele nakrmjene, se spremeni namembnost pitalnika, tako da ta postane hlapilnik za mravljinčno kislino, ki je eno izmed najučinkovitejših sredstev za ekološko zatiranje parazitskih varoj na odraslih čebelah in v zalegi. Hlapi kisline, nakapane na koščke cvetličarske gobe »oasis« na dnu krmilnika, prehajajo skozi dve plastični cevi v gnezdo med čebele. Ker je prehod hlapov zaradi razmeroma dolge poti nekoliko upočasnen, se čebele ne vznemirjajo, kot se to pogosto dogaja pri drugih načinih uporabe mravljinčne kisline. Opisano zatiranje je lani izvajal poskusno, in čeprav je pokazalo dobre rezultate, bo treba letos poskuse nadaljevati pri večjem številu čebeljih družin.

Kanal iz pleksistekla in lesa za vdihovanje panjskega zraka

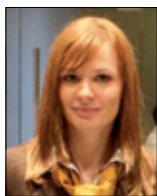
Lojze se je od vsega začetka zavedal, da je za človeka zdravilno vse, kar dajejo čebele: med, cvetni prah, propolis, vosek, matični mleček in čebelji strup. Posebej ga je zanimal zrak, ki prihaja iz čebeljega panja in ki vsebuje vse omenjene čebelje pridelke v obliki aerosola, torej v hlapih, nasičenih z mikroskopsko majhnimi delci čebeljih pridelkov. Toda, kako ta zrak ujeti in na kašen način ga čim bolj zgoščenega prenesti v človeško telo? Že znana metoda črpanja čebeljega zraka iz panja z zračno črpalno mu ni ugajala, ker je predvideval, da brnenje takšnih aparatov vznemirja čebele. Po daljšem razmišljanju je končno le našel preprosto, a učinkovito rešitev. Štiri AŽ-panje je postavil tesno drugega ob drugem v eno vrsto ter nanje namestil ležišče v obliki blazine. Nato je iz pleksistekla in lesa izdelal poseben kanal ter ga pritrdil na zgornjo odprto loputo vratice prvega panja v vrsti, ki je imel vlogo vzglavnika. Ko se je ulegel na ležišče ter prislonil obraz h kanalu, mu je topli in aromatični zrak iz panja dobesedno puhnil v nos in usta. Pljuča so ga samodejno vsrkavala in se zaradi prijetnih vonjav širila bolj kakor ob vdihavanju običajnega zraka. Začutil je, kako ga enakomerno brnenje tisočih kril umirja in kako se njihove vibracije iz panjev, na katerih je ležal, prenašajo na njegovo telo. Kmalu je zaspal, in ko se je zbudil, se je čutil spočitega in prerojenega. Poznamo kar nekaj primerov, da je čebelji zrak pomagal ljudem, alergičnim na cvetni prah, če so ga vsaj dva tedna pred cvetenjem alergogenih rastlin vdihavali vsak dan po pol ure. Iz tuje prakse pa vemo, da na primer v Avstriji z njim uspešno lajšajo tudi simptome astme, bronhitisa ter različne infekcije dihalnih poti.

Izboljšani osmukalnik

Lojze je v svojem čebelarstvu uvedel še dve izboljšavi: osmukalnik za cvetni prah, ki ga vloži pod čebelje gnezdo na dno panja, in loputo na prednji steni panja z mrežico za zbiranje propolisa. Ker so vse inovacije nastale lani, jih je letos še dodatno preizkušal. Dozdajšnji rezultati so obetavni in upamo lahko, da bo Lojze že v bližnji prihodnosti kandidiral za priznanje Antona Žnideršiča, ki ga Čebelarstva zveza Slovenije podeljuje zaslužnim inovatorjem s področja čebelarstva. ■

SMGO

Vključevanje v sheme višje kakovosti (2. del)

Nataša Lilek*, natasa.lilek@czs.si

V shemi zaščitenege geografskega poimenovanja Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo (SMGO) lahko sodeluje vsak čebelar, ki čebelarja na katerem koli območju Republike Slovenije. Sodelovanje v sistemu ni odvisno od števila panjev niti od količine pridelanega medu, čebelar mora biti le registriran, čebelariti mora v skladu z dobro čebelarstvo prakso in zagotavljati višje kriterije kakovosti, kot to

predpisuje Pravilnik o Slovenskem medu z zaščiteno geografsko označbo (UO ČZS, 2015).

Pred vstopom v sistem SMGO čebelar izpolni pristopno izjavo in pokliče terenskega svetovalca, da v njegovem čebelarstvu opravi notranjo presojo. Ob tem opravita še pogovor o zagotavljanju varne hrane, terenski svetovalec pa čebelarja seznanja tudi z delovanjem v sistemu SMGO. Poleg tega opravi tudi terensko meritev vsebnosti vode in električne prevodnosti v vzorcih medu, ki jih želi čebelar vključiti v sis-

* Svetovalka JSSČ za varno hrano

Preglednica 1: Sheme višje kakovosti na področju medu v Sloveniji

Kakovostna shema	Območje zaščite	Nosilec zaščite
Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo	celotno območje Republike Slovenije	Čebelarstva zveza Slovenije
Kraški med	celotno območje občin Komen, Sežana, Divača, Kozina-Hrpelje	ČD Sežana
Kočevski gozdni med	celotno območje občin Kočevje, Kostel, Osilnica, Loški Potok, Sodražica in Ribnica ter deli občin Črnomelj, Semič, Dolenjske Toplice, Žužemberk, Velike Lašče in Dobrepolje	ČD Kočevje
Ekološki med	v skladu s priloženo 2 Pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov in živil	Certificira se vsak posameznik sam.

tem, ter preveri, ali deklaracija za med vsebuje vse potrebne podatke. Čebelar izroči terenskemu svetovalcu tudi vsaj en vzorec medu, ki ga bo tržil z označbo SMGO. Ko na ČZS prejmemo vso potrebno dokumentacijo (pristopno izjavo, dokumentacijo notranje presoje in vzorec medu), preverimo skladnost zapisanega, in če je vse v redu, čebelarju izdamo potrdilo o vključitvi v register pridelovalcev SMGO.

Če se pojavi odstopanje, čebelarja pozovemo, da neskladnost v določenem času popravi. Pisno ga obvestimo o potrebnem popravilnem ukrepu in do kdaj ga mora opraviti. Po prejetju dokumenta, da je čebelar neskladnost odpravil, je njegova vloga sprejeta v vnovično presajo, in če so stvari skladne, čebelarju izdamo potrdilo o vpisu v register pridelovalcev SMGO. Od tedaj je čebelar upravičen do naročil prelepke SMGO.

Čebelar postane aktiven uporabnik sistema, ko prvič naroči prelepke oz. če daje več let zapored na tržišče med, označen s prelepko SMGO. Prelepke pisno naroča v tajništvu ČZS. Vsa dokumentacija določenega čebelarja je vodena pod šifro, ki je čebelarju dodeljena ob vpisu v register pridelovalcev SMGO. Med, ki ga ob pregledu odvzame terenski svetovalec, analizirajo v laboratoriju ČZS oz. partnerskem laboratoriju za preverjanje predpisov parametrov kakovosti in varnosti. Čebelar prejme poročilo o analizi svojega medu.

Tako kot vsi drugi čebelarji mora tudi čebelar, vključen v sistem SMGO, sam zagotavljati sledljivost, pri tem pa so mu v pomoč obrazci iz Smernic dobrih higienskih navad v čebelarstvu oz. obrazci za vodenje

notranjega nadzora v čebelarstvu, ki so na voljo v tajništvu ČZS. Vsa dokumentacija je dosegljiva tudi na spletni strani www.slovenskimed.si. Dodatna zaveza čebelarja, ki je vključen v sistem SMGO, je le ta, da enkrat na leto (najpozneje do 31. decembra) ČZS posreduje poročilo o tem, koliko prelepke je tega leta porabil in koliko medu je označil z njimi. Prelepke, ki jih čebelar v določenem letu ni porabil, prenese v naslednje leto.

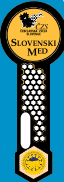
Na vsaka tri leta je treba opraviti vnovično notranjo presajo in odvzeti vzorec medu za analize. V vmesnem času lahko čebelar, če nima kakih večjih težav, izrabi pomoč terenskih svetovalcev pri merjenju vsebnosti vode in vrednosti električne prevodnosti medu ter za pravilno označevanje deklaracije za med. Če se pojavijo kaki večji problemi, čebelar vedno lahko prosi za pomoč laboratorij ČZS.

Vsako leto je čebelar podvržen tudi zunanji kontroli, ki jo opravi certifikacijski organ Bureau Veritas. Ta najprej poteka na sedežu ČZS, nato pa še pri določenem številu naključno izbranih čebelarjev na terenu. Ob tej priložnosti nadzorniki odvzamejo tudi vzorce medu in jih pošljejo v analizo predpisanih parametrov kakovosti. Čebelarji so o rezultatih oz. morebitnih popravilnih ukrepih obveščeni po končanih analizah.

Sistem SMGO je kolektivna zaščita, zato je veriga trdna toliko, kolikor je trden njen najšibkejši člen. Zahteva veliko odgovornosti pri vodenju sledljivosti in zagotavljanju kakovosti ter izvajanje dobre čebelarke prakse. ■

OBVESTILO – Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo

Vse uporabnike sheme kakovosti vabimo na letno srečanje, ki bo **v soboto, 15. oktobra 2016, na Celjskem sejmišču**. Letošnji posvet bo namenjen predvsem dobri čebelarški praksi ter zagotavljanju sledljivosti in varne hrane pri pridelavi medu. Vljudno vabljeni!

 SMGO št t e v e c	Število novih članov SMGO avgusta 2016	Število članov, ki so izstopili avgusta 2016	Število vseh članov SMGO avgusta 2016
		3	1
Za vključitev v kakovostno shemo »Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo« navežite stik z go. Natašo Lilek (tel.: 040/436 519 ali 01/729 61 29, e-naslov: natasa.lilek@czs.si). Več informacij najdete na spletni strani www.slovenskimed.si pod rubriko SMGO.			

Franc Šivic in drugi: Čebelje paše v Sloveniji

Brdo pri Lukovici:
Čebelarstva zveza
Slovenije
2015, 176 strani
ISBN 978-961-6516-62-4

O medovitih rastlinah je bilo že marsikaj napisane, tudi v Sloveniji. Tudi v naši nekdanji skupni državi Jugoslaviji so zlasti vidni botaniki in gozdarji

pozornost namenjali medenju posameznih rastlin in rastlinskih sestojev. Njihova spoznanja najdemo v knjigah o čebelarjenju in v tistih o rastlinstvu nasploh, npr. v knjigah o kmetijskih kulturah in gozdnem rasti, pa tudi v tistih, ki se ukvarjajo z oblikovanjem vrto in krajine.

Žal pa doslej v knjižni obliki ni bilo dela, ki bi ponujalo celosten vpogled v rastlinski svet, ki sploh omogoča čebelarjenje, in naravna dogajanja v njem. To praznino zapolnjuje knjiga Čebelje paše v Sloveniji.

Knjiga je delo več avtorjev (Franc Šivic, Jure Justinek, Živan Veselič, Andreja Kandolf Borovšak, Nataša Lilek, Rok Černe), ki strokovno obvladujejo različna področja rastlinskega sveta, različne vidike

prispevka rastlin k uspešnosti čebelarjenja in pridelavi različnih čebeljih pridelkov, vsak pač s svojega strokovnega in delovnega področja. Knjiga vsebuje poglavja: Splošno o medovitih rastlinah in čebeljih pašah, Pregled medovitih rastlin po rastiščih, Problematika in ukrepi za izboljšanje čebelje paše, Med in cvetni prah, Prevoz čebel na pašo in Varovanje čebelnjakov pred napadi medvedov. Brez dvoma knjiga ponuja odličen vpogled v bogato raznovrstnost slovenskega prostora in medovitih rastlin v njem. Ob tem tudi opozarja na nekatere probleme, ki sta jih povzročila in jih še povzročata sodobno kmetovanje in urejanje prostora. Najbolj dragoceno pa je, da knjiga ponuja veliko idej za izboljšanje naše kulturne krajine in razširjanje medovitih rastlin v naravi, v kmetijski krajini in tudi tam, kjer v skrbi za lepo in urejeno okolje zasajamo in gojimo okrasne rastline, tako na podeželju kot v mestih.

Knjiga bi torej morala zbuditi pozornost ne samo med čebelarji, ampak tudi med strokovnjaki, ki se ukvarjajo z varovanjem okolja, načrtovanjem in urejanjem prostora, s kmetijstvom in gozdarstvom. Ne bi je smeli prezreti niti urbanisti niti tisti, ki skrbijo za okoljsko, kmetijsko in gozdarsko politiko. Svoj prostor bi morala dobiti vsaj med učili za kmetijce, gozdarje in krajinske arhitekte. ■

Jožica Golob - Klančič

ZGODOVINA ČEBELARSTVA

Prvi zemljevid prazgodovinskih domovanj medonosne čebele v Evropi

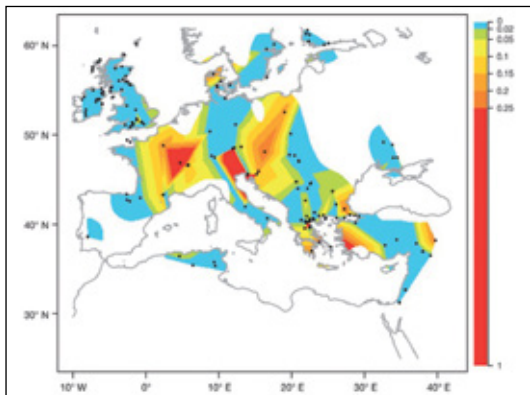
Gasan Osojnik*, gasan.osojnik@kis.si

Zgodovina čebelarstva sega daleč v preteklost človeštva. V srednjem veku je čebelarstvo kot dejavnost zlagoma postalo pomembnejše od divjih populacij medonosnih čebel. Že dolgo pred tem so v preprostih panjih čebelarili Rimljani, stari Grki in celo Egipčani, pri katerih lahko s čebelami povezano ikonografijo sledimo vse do starega kraljestva (približno 2400 let pr. Kr.).¹ Najstarejši doslej znani dokazi zanimala človeka za čebele, kot so jamske poslika-

ve z motivi ropanja čebeljih gnezd in sledi voska na ostankih lončevine, izhajajo iz kamene dobe.²

Na podlagi temeljite kemične preiskave več tisoč arheoloških najdb iz starega sveta so raziskovalci ugotovili, da je človek že pred 9000 leti (v neolitiku) redno pridobival čebelje pridelke za svoje potrebe. Pod raziskavo, ki je bila nedavno objavljena v znameniti reviji Nature³, se je podpisalo kar 65 avtorjev, med njimi tudi prof. dr. Mihael Budja z Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in dr. Lucija Šoberl, ki je na tem oddelku diplomirala iz arheologije.

* dr., Oddelek za živalorejo, Kmetijski inštitut Slovenije

Slika 1: Regionalna razporeditev pogostosti ostankov čebeljega voska v črepinjah lončenih posod

V zadnji ledeni dobi je bila populacija čebel v Evropi omejena na severno Sredozemlje in na njegovo zaledje.⁴ Po umiku ledenikov so postali čebelarjem dostopni tudi habitati Srednje in Severne Evrope. V tem obdobju so se z območij zdajšnje jugovzhodne Turčije in dežel vzhodnega Sredozemlja začele širiti zgodnje oblike poljedelstva. S krčenjem gozdov so prvi poljedelci naleteli tudi na čebele in hitro so prepoznali izjemno vrednost čebeljih pridelkov. Za prazgodovinskega človeka je bila medonosna čebela predvsem (redko dostopen) vir sladila, prav tako pomemben pa je bil tudi vosek, ki so ga uporabljali v gospodinjstvu, pri obredih, v zdravilstvu in kozmetiki. Kot zanimivost naj omenimo, da je eden izmed zanimivejših prazgodovinskih načinov uporabe čebeljega voska gotovo voščena zobna zalivka, ki so jo leta 2012 odkrili v človeškem zobovju z neolitskega arheološkega nahajališča v Ločki jami pri Kopru.⁵ Ta najdba je prav tako dokaz izjemne kemične stabilnosti čebeljega voska (če je zaščiten pred mikrobnimi razgradnjami in ni izpostavljen visokim temperaturam). Zaradi velike obstojnosti se je ta čebelji proizvod ohranil v številnih prazgodovinskih predmetih, predvsem pa v lončenih posodah, ki so bile namenjene shranjevanju in uporabi medu.

Raziskovalci, ki so preučevali odnose med prazgodovinskimi poljedelci in medonosno čebelo, so uporabili inovativen pristop, pri katerem so sledili značilnemu kemijskemu »podpisu« čebeljega voska v arheoloških najdbah. Tako so pridobili številne nove ugotovitve o sobivanju čebel in človeka v neolitiku. V obsežni raziskavi so raziskovalci temeljito in natančno pregledali več kot 6400 vzorcev lončenih posod iz Evrope, z bližnjega vzhoda in iz Severne Afrike. Iz Slovenije so bile analizirane najdbe iz Moverne vasi, Loke pri Kopru in Ajdovske jame. Sistematičen pregled vseh vzorcev

je raziskovalcem omogočil pripravo prvega paleoekološkega zemljevida habitata prazgodovinske medonosne čebele (Slika 1). Na podlagi odsotnosti čebeljega voska v vzorcih so raziskovalci omejili življenjski prostor medonosne čebele na širšem preučevanem območju do vzhodne Anatolije na jugovzhodu, Danske na severu ter Pirenejskega polotoka, Irske in Škotske na zahodu. Raziskava razkriva tri žarišča kamenodobne populacije medonosnih čebel, in sicer: 1. Balkan (najdbe voska iz 5500–4500 let pr. Kr. v Grčiji, Romuniji in Srbiji) ter otoki v Egejskem morju, 2. Srednja Evropa (vzorci iz 5500–5220 let pr. Kr., najdeni v Nemčiji in Avstriji) in 3. Francija (vzorci iz 3900–2990 let pr. Kr.). Na črepinjah lončenih posod, najdenih na dveh slovenskih najdiščih, so raziskovalci med vsemi vzorci izmerili največjo pojavnost čebeljega voska (Ajdovska jama, 4350–4200 let pr. Kr.; Moverna vas, 4050–3950 let pr. Kr.).

Najstarejši vzorec (iz 7. tisočletja pr. Kr.), v katerem so raziskovalci odkrili sledi čebeljega voska, izvira iz Anatolije. Na številnih območjih rezultati raziskave odkrivajo bodisi prve znane primere uporabe čebeljih pridelkov (npr. v Severni Afriki) bodisi prikazujejo znatno zgodnejšo navzočnost medonosne čebele od doslej veljavnih znanstvenih prepričanj (npr. v Anatoliji, Srednji Evropi in na Britanskem otočju). Tako je raziskovalcem uspelo dokazati, da so v Srednji Evropi čebelarji pridelke uporabljali kar 1500 let prej, kot so domnevali do tedaj.

Raziskava nakazuje, da so zametki udomačevanja čebel in začetki primitivnih oblik kmetovanja vzniknili sočasno in da smo ljudje in čebele povezani že vse od prvih dogodkov prepletanja naših življenjskih prostorov.

Delno povzeto po članku: Roffet-Salque, M., in drugi (2015): Widespread exploitation of the honeybee by early Neolithic farmers. *Nature*, 527, 226–230. Ponatisnjeno z dovoljenjem Macmillan Publishers Ltd: M. Roffet-Salque et al. *Nature* 527, 226-230 (2015) doi:10.1038/nature15757. ■

Viri (navedeni po navedbah v povzetem članku):

1. Bernardini, F., in drugi (2012): Beeswax as Dental Filling on a Neolithic Human Tooth. *PLOS one*, 7, e44904.
2. Crane, E. (1999): *The World History of Beekeeping and Honey Hunting*. Duckworth.
3. Dams, M., Dams, L. R. (1997): Spanish rock art depicting honey gathering during the Mesolithic. *Nature*, 268, 228–230.
4. Roffet-Salque, M., in drugi (2015): Widespread exploitation of the honeybee by early Neolithic farmers. *Nature*, 527, 226–230.
5. Ruttner, F. (1987): *Biogeography and Taxonomy of Honeybees*. Springer.

Neverjetna čebelarska Poljska

Marija Sivec*, cebelarstvo.lucka@gmail.com

Če imamo slovenski čebelarji občutek, da smo najboljši čebelarji, potem moramo iti po svetu. Hitro nas bodo postavili na realna tla, najprej tam, kjer to najmanj pričakujemo. Čebelarski mojstri smo si v minulih 15 letih ogledali veliko število uspešnih čebelarstev, vsako leto od tri do pet (skupaj približno 50), in to v 15 evropskih državah. Čebelarji gostitelji nam seveda ne pokažejo najslabšega, temveč se potrudijo in nam pokažejo najboljše, kar imajo. Ko to vidiš, si rečeš: »No ja, ni slabo, ampak nič posebnega; vsi smo tam-tam.«

Potem pa prideš na Poljsko (tam smo bili lani). Velikanska država, bogata z rodovitnimi polji, in kar je za čebelarje pomembno, z bujnimi gozdovi, ki čebelarjem ponujajo dobro pašo. Poljska je mrzla deželca, čeprav se poleti temperature povzpnejo tudi do 30 stopinj in več, a le za nekaj dni. Tamkajšnje zime, pravijo, trajajo šest mesecev, drugo si razdelijo kratka pomlad, srednje dolgo poletje in nepredvidljivo dolga jesen. Čebele je treba izzimiti, pripraviti na pašo, nato izrabit paše, pobrati med, zdraviti, krmiti in zazimiti, nato pa spet šest mesecev čakati na novo čebelarsko sezono.

Dolgožive zimske čebele?

Čeprav je zima na Poljskem dolgotrajna, saj pogosto začne zmrzovati že v začetku septembra, nas je presenetilo, da Poljaki ne poznajo izraza »dolgoživa zimska čebela«. Ko smo govorili o tem, so nas poučili, da »lahko postane dolgoživa vsaka generacija čebel, ki ima zdravo in oprášeno matico, vendar ta iz različnih vzrokov ne zalega (nima prostora, zaprta je v kletki)«. Nekateri, ki včasih med pašo zapiramo ma-

* čebelarska mojstrica

Stojišče z nakladnimi panji

tice v kletke, smo sicer opazili, da v panju, v katerem smo sredi pašne sezone matico zaprli za tri tedne in več, ni nič manj čebel, vendar dolgoživost, prilagojena trenutnim razmeram? To je vsekakor treba premisliti, predvsem pa narediti nekaj poskusov.

Poljski čebelarji imajo tako kot čebelarji povsod po Evropi svoje mere satnikov. Pa ne samo ene, ampak več. Najbolj razširjena mera je 26 × 36 cm (velikopoljski panj). Ti panji so še najbolj podobni madžarskim pološkam. Sati v vseh evropskih panjih so pravokotne oblike, tudi na Poljskem, nikjer pa še nismo videli, da bi bili sati postavljeni pokonci! Šest satov uporabijo za plodišče, poleg je matična rešetka, na drugi strani pa deset satov sestavlja medišče. En sat iz plodišča pomaknejo na drugo stran matične rešetke, v plodišče dodajo satnico, desetega, krajnega, pa odvzamejo iz medišča. Postopek izvajajo vso sezono. Jeseni (avgusta, po koncu paše) odstranijo mediščno satje, pustijo vse čebele, namesto matične rešetke postavijo pregrado in čebele temeljito nakrmijo. Pravzaprav naredijo prav to, česar po literaturi ne bi smeli! Dodajo jim toliko krme, da so vse celice popolnoma zapolnjene z medom in da matica nima več kam zalegati. Panji so narejeni tako,

Stojišče z velikopoljskim panjem

da je spodaj dovolj prostora, vsaj 6 cm, tako da čebele pod sati ustvarijo zimsko gručo v obliki roja. Na ta način preprečijo, da bi matica jeseni še zalegala, saj bi se zimske čebele preveč izčrpale z nego zalege. Čebele so bolj zdrave, manj je noseme, predvsem pa je manj varoj. Najpozneje po 15. septembru na ta način ustavijo zaleganje vseh matic!

Obiskali smo dve veliki čebelarstvi. Lastnik prvega čebelarja s 180, lastnik drugega pa z 250 panji, vendar čebelarita z različnimi panji in po različni tehnologiji (drugi čebelarji z nakladnimi panji in z znano, klasično postavitvijo satov). Obema je bilo skupno to, da sta čezmerno krmila čebele, tako da matice niso imele kam zalegati. Drugi čebelar jih krmi tako ekstremno, da so bili polni vsi sati in da že med 10. in 15. avgustom v panjih ni bilo več zalege. Potem v čebeljih družinah zatirajo varoje, a s čim – z amitrazom (!). V sredini avgusta ali ob koncu tega meseca, ko v panjih ni več zalege, jih na vsakih pet dni zatirajo trikrat, nato pa postopek ponovijo čez 10 dni. Naslednjic jih zatirajo šele čez eno leto. Zimsko zatiranje z oksalno kislino, kot ga poznamo pri nas, pri njih ne pride v poštev, saj temperature pod lediščem lahko vztrajajo več mesecev, na morebitne otoplitve pa se ne morejo zanašati. Čebele morajo kako leto v zimskem mirovanju brez prekinitve zdržati tudi do pet mesecev!

Prvič smo tudi videli ogrevanje panjev. Ta čebelar ima na stojišču v bližini svoje hiše približno 80 panjev, do njih pa je napeljana električna. Ne vem, kakšne grelce uporablja, niti na kolikšno temperaturo jih ogreva (gotovo je povedal, saj ti ljudje ničesar ne skrivajo), vem pa, da jih začne ogrevati takoj po prvem čistilnem izletu. Razvoj družin v teh panjih je občutno hitrejši, saj na tem stojišču vsako leto toči med že 1. maja, na drugih pa se čebele šele razvijajo!

Slej ko prej je najboljša kranjska sivka

Zanimivo je, da je izrezovanje trotovine za poljske čebelarje samo po sebi umevno, za razliko od številnih naših čebelarjev, ki se jim ne zdi vredno vedeti, kako se z varojami spopadati še drugače kot s kemikalijami. Večina voska za satnice je iz gradilnih satnikov. Spomladi dajo v gnezdo najprej prazen satnik, saj pravijo, da čebele nočejo graditi čebeljih celic, čeprav imajo razvite voskovne žleze. Prej kot kar koli drugega hočejo namreč poskrbeti za reprodukcijo, za nadaljevanje vrste, za to pa potrebujejo trote. Ko se pojavi prva paša, je vsa njihova energija usmerjena samo v reprodukcijo, za-

to najprej potrebujejo trotovinu. Ta je po eni strani spodbuda za razvoj, če pa jo redno izrezujejo (ne vse, del vedno pustijo), je v družini manj varoj, poleg tega pa se pozneje pojavi tudi rojilno razpoloženje.

Poljaki čebelarijo z najrazličnejšimi evropskimi pasmami čebel in njihovimi križanci, saj jim je popolnoma vseeno, kakšna je čebela, samo da je dobra. Za »dobro« pa se slej ko prej izkaže kranjska sivka.

Ste že slišali, da hren ubija varoje? Čebelar, ki nam je to pripovedoval, je zatrdil, da učinkuje, saj ga preizkuša že nekaj let in to ne more biti samo naključje. V kadilnik da suho hrenovo korenino, jo prižge in v vsak panj pihne 35-krat, seveda v obdobju, ko v panju ni medu, da se izogne vonju. Bomo poskusili!

Janusz Kasztelewicz in čebelarstvo Bartnik

Tisto največ in najboljše, kar smo videli, pa je bilo čebelarstvo Bartnik. Za vsakim dobrim projektom stoji zgodba in tudi v tem čebelarstvu je tako. Janusz Kasztelewicz se je odločil za čebele, ko je njegova mama zbolela za revmatizmom. To je bilo pred 30 leti. Kupil je eno družino, da bi pridobil čebelji strup za zdravljenje.

Zdaj, trideset let pozneje, je v čebelarstvu Bartnik 1600 čebeljih družin, ki proizvedejo 2000 ton medu (letna pridelava medu v Sloveniji). Med odkupujejo od drugih čebelarjev, tudi iz tujine, po večini iz Romunije in Bolgarije, ga pakirajo in pošljejo na tržišče. Imajo svoj lasten, sodoben in dobro opremljen laboratorij, da jim ni treba drago plačevati potrebnih analiz, ki obsegajo vse od vsebnosti vode in vrst cvetnega prahu v medu do sladkorja in ostankov zdravil, npr. antibiotikov. Hišo in proizvodne prostore imajo na svoji zemlji. Šest hektarjev velika kmetija jim ne zadošča več za vse, kar so si zamislili, zato so vzeli v najem še nekaj kmetij. Stare hiše, ki so stale na

Sedež podjetja Sadecki Bartnik

Medena šola (Miodowa szkoła) v čebelarstvu Bartnik

Čebelarški muzej na prostem

teh kmetijah, ali pomožne objekte so obnovili tako, da so ohranili originalno zunanost, notranost pa so preuredili v skladu z namenom uporabe. Tako je npr. v eni izmed teh hiš točilnica za med, v drugi manjše skladišče za embalažo, v tretji trgovina z medenimi izdelki, četrta je spremenjena v muzej. Ker se je Kasztelewiczu zdelo, da na Poljskem nimajo dovolj čebelarskih knjig, je ustanovil tudi svojo založbo, v kateri tiskajo knjige za čebelarje, pa tudi knjige o medu in drugih čebeljih pridelkih za porabnike. Poleg novih poslovnih prostorov, čebelarške trgovine, predelovalnih prostorov in skladišča za 600 ton medu je nastal še nov gostinski objekt, ob katerem stoji nekaj simpatičnih hišic s sobami za goste. Zanimivo, da so te sobe poleti vedno polne in da rezervacije sprejemajo že za nekaj mesecev vnaprej. Na njegovi kmetiji je vedno kaj videti in tudi kaj početi. Poleg vsega drugega je tam tudi pravi živalski vrt, a ne z divjimi, temveč z domačimi živalmi. Kokoši, race, gosi, zajci ..., toliko različnih pasem najrazličnejših živali ne vidiš povsod. Konji, ponjji, koze, ovce, krave ..., ni da ni. Nikjer nobene ograje, otroci lahko božajo konje, krmijo kokoši ... Obiskovalci, predvsem so to mestni ljudje, Bartnikovo kmetijo dobesedno oblegajo. Šole čakajo po tri mesece, da lahko pridejo na obisk. Za otroke je urejeno zelo veliko igrišče, na voljo pa je tudi oseba, ki jih pazi, da se starši spočijejo in v miru popijejo kako pijačo.

Tisto, kar daje Bartnikovi domačiji res poseben pečat, pa je muzej na prostem. Toliko votlih drevesnih debel, v katerih so nekdanje živele čebele, ali starih panjev nisem videla še nikjer. Za razliko od nas, ki staro radi pokurimo, Poljaki hranijo svojo zgodovino. Tudi čebelarstvo.

Za vzdrževanje vsega je na posestvu zaposlenih približno sto ljudi, od strokovno visoko usposobljenih inženirjev, laborantov, trgovskih potnikov, turističnih delavcev, ki obvladajo več jezikov, do takih, ki v hlevih kidajo gnoj. On sam je glavni za čebelarstvo, eden od

sinov je glavni za kmetijski del in eden za turizem. In, kot se rad pošali, žena je čez vse.

Primerjava čebelarstev

Kot sem že omenila, imajo tudi muzeji na prostem. Tamkajšnje eksponate lahko primerjaš z našim čebelarjenjem pred stoletjem ali dvema. Poljski čebelarji so čebelarili zase, da so imeli med za družino in morda še za sorodnike, naše čebelarstvo pa je bilo že pred dvema stoletjema ekonomsko usmerjeno. Naši kranjci so bili morda res majhni, vendar jih je bilo na enem mestu lahko veliko, medu je bilo več, lažje je bil dosegljiv, če si hotel prodajati čebele, si jih lažje kupil in tudi roj si lažje vsadil v panj. Poljaki so uporabljali votla debla, ki so bila na zunaj obdelana v skulpturo ali poslikana. Res so na videz imenitna, čebelariti v takih panjih pa je bilo težko, zato se čebelarstvo do 20. stoletja na Poljskem ni pretirano razmahnilo. Še danes ne pridelajo niti približno dovolj medu za lastno porabo, vendar v zadnjih letih čebelarstvo tudi pri njih dobiva nov zagon. Njihov gozdni med je v Evropi zelo cenjen in ima visoko ceno. Ekonomski standard Poljakov je približno enak kot v Sloveniji, med pa prodajajo po 10 evrov za kilogram.

Poljska je velika država, ima sedem čebelarskih zvez, nihče pa niti približno ne ve, koliko je tam čebelarjev. Od sedmih zvez štiri sploh ne delujejo, dve »malo migata«, samo zveza poklicnih čebelarjev, ki jo vodi g. Kasztelewicz, dela, kot je treba in jo lahko primerjamo z našo čebelarsko zvezo. Vsi drugi čebelarji so bolj ali manj prepuščeni sami sebi, svojemu znanju in lastni iznajdljivosti.

Si predstavljate, da bi bilo tudi pri nas (spet) lahko tako? Pa toliko se pritožujemo čez našo ČZS!

Vsekakor je vredno videti ta del Poljske. Mi smo si ogledali še Krakov, rudnik soli Wieliczka in Zakopane, in čeprav je bil turistični del nad pričakovanji, je prevladal čebelarski. Nebeško! Bi šli? Jaz takoj še enkrat!

Čebele so njene prijateljice

Foto: Franc Šivic

Pred vhodom v čebelnjak je na kovinskem okviru napis Čebelarstvo Štular, pod njim pa stilizirani motivi cvetlic in satja v kovanem železu.

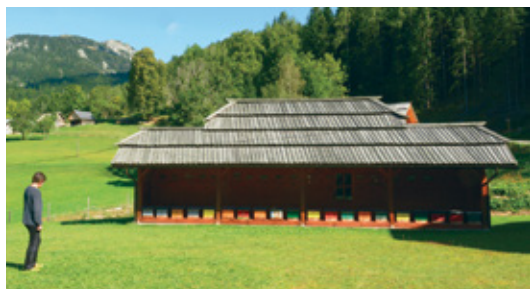
Kdo ne pozna Zgornjega Jezerskega, hribovskega naselja z gručastim jedrom in s številnimi samotnimi kmetijami, raztresenimi po dolini na meji med Kamniško-Savinjskimi Alpami in Karavankami? Kraj, ki ga obdajajo strmi hribi, porasli z bujnimi gozdovi, zlasti iglavcev, je bil že v 19. stoletju znano klimatsko zdravilišče, dandanes pa je priljubljen cilj številnih domačih in tujih ljubiteljev lepot neokrnjene narave.

Manj znano je, da je bilo to območje nekdanj priljučno pasišče čebelarjev iz nižinskih delov Gorenjske. Že Peter Pavel Glavar (1721–1784) je poročal, da so čebele sicer prezimovali v bližini svojih domov, toda ko so spomladi pordela kamnita pobočja in se je na njih razcvetela spomladanska resa, so naložili svoje kranjčice na vozove, vpregli konje in se po vijugasti poti ob reki Kokri podali proti osrčju planin. Če je bilo vreme dovolj sončno in toplo, so čebele na tej zgodnji paši zgradile novo satje, ga napolnile z medom in se lepo razvile do medenja na smreki. Sredi avgusta, še pred velikim šmarnom, pa so panje znova naložili na vozove in jih odpeljali na ajdova polja v okolici Kranja, Škofje Loke in Ljubljane. To je bila tedaj zadnja in pogosto tudi najobilnejša paša v letu.

Dandanes na Zgornjem Jezerskem goji čebele poleg treh čebelarjev tudi gospa Marija Arh Štular, domačinka s sosednje kmetije. Že pred leti si je skupaj z možem na vzpetini pod zaselkom Koprivnik zgradila ljubko leseno hišico in ob njej postavila prostoren čebelnjak za 20 nakladnih panjev. Za čebele jo je pred nekaj več kot desetletjem navdušil zdaj že pokojni čebelar vikendaš. Takrat ji je podaril naseljen nakladni LR-panj in ker se ji je zdel priročen, se je odločila, da bo čebelarila v nakladnem sistemu, če-

prav večina tamkajšnjih čebelarjev uporablja domači AŽ-panj. Znano je, da nakladni panji ne potrebujejo čebelnjaka, saj ima vsak svojo streho, tako da lahko stojijo na prostem, tako rekoč pod milim nebom. Toda gospe Mariji so se čebele smilile. Na nadmorski višini 900 metrov traja zima skoraj pol leta in snega zapade tudi po meter in več. Zakaj bi čebele trpele zaradi mraza, vetra in vlage, če jim lahko omogoči primerno zavetje? In tako ji je arhitekt narisal načrt, tesarski mojster pa je izdelal lesen čebelnjak, pokrit s skodlami, ki se lepo umešča v okoliško arhitekturo in jo s svojo pojavnostjo celo poživlja. Čebelnjak je sestavljen iz dveh delov. V prednjem, ki je daljši, so v eni vrsti razvrščeni naseljeni panji, v zadnjem delu, ki je prislonjen na prvega, pa sta točilnica in prostor za naklade z rezervnim satjem. Stene krasijo panjske končnice in slike s čebelarskimi motivi. Vse je lično urejeno in čisto, to pa le še potrjuje, da v njem gospodari pridna, skrbna ženska roka.

Na pobudo predsednika Čebelarskega društva Predvor Jožefa Kokla iz Potoč sem gospo Marijo obiskal neko sončno soboto proti koncu septembra. »Če hočeš videti vzoren čebelnjak, pojdi na Zgornje Jezersko do naše članice Marije in ne bo ti žal poti.« Znano je, da je bil in da je poklic čebelarja predvsem moška domena. Kolikor je v naši družini čebelark, so to po večini vdove, ki so se po smrti svojih mož odločile nadaljevati hišno tradicijo. Pri gospe Mariji pa je bilo drugače. Čebelariti je začela sama, ker so ji bile čebele všeč, pozneje pa je zanje navdušila tudi moža. »Moj začetek nikakor ni bila zgodba o uspehu,« mi je pripovedovala, ko sva si ogledovala panje v čebelnjaku. »Manjkalo mi je znanja in zato so mi čebele pomrle že prvo zimo. Toda nisem vrgla puške v koruzo. Priskrbela sem si novo čebeljo družino, se korenito seznanila z vsemi načini zatiranja varoj in zdaj nimam več zimskih izgub, čeprav so tukaj vremenske razmere pozimi za čebele zelo krute. Tudi paše niso prav obilne. Če je spomladi vreme kolikor

Gospa Marija Arh Štular pred svojim lesenim čebelnjakom, ki se lepo vklaplja v okoliško arhitekturo. V ozadju je njena rojstna domačija.

Foto: Franc Šivic

toliko ugodno, moje varovanke na travnikih naberejo nekaj cvetličnega medu, in če zamedu smreka, tudi gozdnega.«

Pred nekaj leti ji je umrl mož, nato pa še brat. »To sta bila dva huda udarca, ki sta me skoraj spravila na kolena. Še zdaj se nisem popolnoma sprijaznila z mislijo, da bom morala poslej sama, brez svojih najbližjih, živeti v tej hiški. Toda kadar mi je pri srcu najteže, grem v čebelnjak, sedem k panjem in pri čebelah poiščem tolažbo. To so moje prijateljice, moja najljubša družba, brez njih si ne morem več zamišljati svojega življenja.«

Naj za konec opišem zanimiv dogodek, povezan s čebelnjakom gospe Marije. Na enem izmed mednarodnih čebelarških kongresov sem se med drugim pogovarjal tudi s Fahdom Ben Ajajem, poklicnim čebelarjem iz Kuvajta, ki so ga zanimale kranjske matice in jih je želel uvoziti iz Slovenije. Povedal je, da je največji problem za čebele v njegovi domovini vročina. Čebelje družine, ki so ves dan izpostavljene soncu, porabijo kar 30 odstotkov več medu od tistih v senci, ker morajo z ventiliranjem vzdrževati primerno temperaturo v notranjosti gnezda. Pogonsko gorivo za takšno garaško delo je seveda med. Povedal sem mu, da smo pri nas

Foto: Franc Šivic

Podobno kot druge živali tudi čebele čutijo, kdo jih ima rad in kdo se jih ne boji.

rešili problem pregrevanja panjev s čebelnjaki. Pokazal sem mu nekaj fotografij, in ko je videl čebelnjak gospe Marije z Zgornjega Jezerskega ter v njem nakladne LR-panje, v kakršnih čebelari tudi sam, je ves vesel vzkliknil: »To je tisto, kar potrebujem. Krasna ideja! Ko se vrnem domov, bom takoj začel izdelovati podobne čebelnjake za svoje čebele. Hvala, ker si mi pokazal te zanimive fotografije.« Kako malo je včasih treba, da koga razveseliš!

Franc Šivic

DOGODKI IN OBVESTILA

Poklukarjevi dnevi 2016

Slovensko akademsko čebelarško društvo (SAČD) bo v torek 25. oktobra 2016 ob 9.00 uri v Veliki dvorani Kmetijskega inštituta Slovenije, Hacquetova 17 v Ljubljani, organiziralo 2. znanstveno posvetovanje o čebelah in čebelarstvu, ki smo ga v spomin na nekdanjega predsednika SAČD dr. Janeza Poklukarja podnaslovili kot »Poklukarjevi dnevi«. V okviru posveta bodo predstavljene različne strokovne in raziskovalne dejavnosti v čebe-

larstvu, usmerjene v nove izzive in iskanje skupnih rešitev za izboljšanje preživetja čebel ter ohranjanje visoko kakovostnih čebeljih pridelkov, in sicer v sekcijah: tehnologija, patologija in biologija čebel. Vljudno vabljeni vsi čebelarji in čebelarke! Vstop prost.

SAČD

Pahor v OZN o svetovnem dnevu čebel

Na 71. zasedanju generalne skupščine Organizacije Združenih narodov v New Yorku je predsednik Republike Slovenije Borut Pahor o 20. maju kot svetovnemu dnevu čebel povedal: »Še naprej si bomo prizadevali za razglasitev 20. maja za svetovni dan čebel. Naše dejavnosti bodo med tokratnim zasedanjem generalne skupščine potekale v okviru Or-

ganizacije za hrano in kmetijstvo.« Kot je dodal, bodo resolucijo predvidoma predstavili na 72. zasedanju generalne skupščine Organizacije združenih narodov, kajti Slovenija verjame, da je večja skrb za čebele potrebna za varnost prehrane in trajnostni razvoj.

ČZS

Vir: www.rtv slo.si

Čebelarški dan na 54. sejmu AGRA in kronanje nove medene kraljice

Na letošnjem 54. kmetijsko-živliskem sejmu AGRA v Gornji Radgoni so se vse dni sejma poleg ČZS, JSSČ predstavljali tudi čebelarji ČZD Pomurja. V nedeljo, 21. avgusta 2016, je sejem popestril dan, namenjen čebelarjem. Dopoldne je bila najprej strokovna razprava o pomembnosti **ustanovitve skupine proizvajalcev**, saj poslovno povezovanje tudi v kmetijstvu postaja nujnost. Na njej so se poslanc v evropskem parlamentu Franc Bogovič, direktor Kmetijske zadruge Šaleška dolina Ivan Drev, tajnik ČZS Anton Tomec, član sekcije čebelarških turističnih ponudnikov in uporabnik sheme SMGO Blaž Ambrožič ter namestnik predsednika komisije UO ČZS za vzrejo čebeljih matic Matjaž Apat strinjali, da postaja vse pomembnejše trdnješe povezovanje subjektov v kmetijstvu. Govorili so o pomenu povezovanja proizvajalcev ter o njihovih vlogah in dobrih praksah. Ob koncu so se gostje strokovne razprave strinjali, da nas na področju povezovanja čaka še veliko priložnosti in izzivov.

Ob 10. uri so slovesno razglasili rezultate **slovenskega ocenjevanja medu z mednarodno udeležbo** in najboljšim vzorcem medu podelili priznanja, sledilo pa je **kronanje nove medene kraljice** in medene princese. Po osrednjih govorih predsednika ČZS Boštjana Noča in ministra za kmetijstvo mag. Dejana Židana sta govornika nadela krono in lento novi medeni kraljici Mateji Šoštarič, ki je nadomestila dozdajšnja kraljico Mojco Čerpnjak. Medena princesa je postala Dijana Božič. Sledila je podelitev odličij za akacijev, cvetlični, gozdni, smrekov, hojev, lipov in kostanjev med. Na ocenjevanju je z 69 vzorci medu sodelovalo 48 čebelarjev iz Slovenije, Hrvaške, Slovaške in Madžarske. Najvišjo oceno za akacijev med je prejel Krešimir - Stjepan Črnica, za cvetlični med Jože Kramberger in za gozdni med Jože Knez. Ta je za svoj gozdni med prejel tudi naziv šampion 2016.

Sledila je strokovna razprava o **možnosti pridelave čebeljih pridelkov za izboljšanje ekonomičnosti čebelarstva**. V razpravi so sodelovali Jana

Nova medena kraljica Mateja Šoštarič

Goršin Fabjan, dr. vet. med., odgovorna oseba za sistem HACCP in notranji nadzor ter za razvoj novih tehnologij v Centru biotehnike in turizma Grm Novo mesto, prof. dr. Rajko Vidrih z Biotehniške fakultete in Marko Cesar iz Čebelarstva Cesar. Na primerih so prikazali, kako lahko z inovativnim pristopom iz čebeljih pridelkov ustvarimo proizvode, ki bodo zanimivi za porabnike. Za doseganje ekonomičnosti v čebelarstvu sta brez dvoma ključna razvoj novih kakovostnih izdelkov in primerno trženje. Samo inovativni izdelki nam zagotavljajo, da bomo še naprej korak pred konkurenco. Strokovno razpravo smo sklenili s povabilom k predstavitvi vaših zamisli o razvoju novih izdelkov. Tako na Biotehniški fakulteti in v Centru biotehnike in turizma Grm Novo mesto kot tudi v Čebelarški zvezi Slovenije smo pripravljene sodelovati pri razvoju novih izdelkov ter pomagati pri pridobitvi potrebnih nepovratnih sredstev za ta namen.

ČZD Pomurja, Sadjarsko društvo Pomurja, Radgonske gorice, d. o. o., in Krajinski park Goričko so podpisali tudi pismo o nameri o ohranjanju čebel. Predsednik ČZS Boštjan Noč se je sešel s predstavniki čebelarških društev iz Pomurja in od drugod. Govorili so o zakonu o živinoreji, pašnih redih in škodi v čebelarstvu. Nedeljski dan čebelarjev se je končal z **okroglo mizo »Svetovni dan čebel združuje Slovenijo in povezuje svet«**, na kateri so Boštjan Noč, Štefan Šemen, mag. Dejan Židan in Blažka Kepić govorili o prihodnjih dejavnostih v zvezi s tem projektom.

Lidija Senič, vodja JSSČ

Foto: Blaž Jaklič, arhiv Pomurski sejem, d. d.

Pikantne goveje kroglice z zavitkom rdečega zelja in hrušk na grahovem pireju z medom

V soboto, 17. septembra 2016, so v Čebelarstvu centru Gorenjske v Lescah pripravili kulinarčni dogodek z naslovom »Dan medu v kulinariki, Festival medu«. Na njem so sodelovali dijaki Srednje gostinske in turistične šola iz Radovljice ter pod mentorstvom ge. Marije Arh Ivanšek pripravili bogat meni jedi z medom. Obiskovalci so jih okušali ob predstavitvi receptov. Vabimo vas, da nekaj receptov preizkusite tudi sami.

Pikantne goveje sesekljane kroglice z medom

SESTAVINE

1,5 kg govejega mesa ali rostbifa – mletega ali sesekljane-ga, 100 g slanine hamburger – narezane na drobne kocke, 2 žemlji, malo vode ali mleka, 2 jajci, 80 g masla, 0,05 l olja, 80 g kisle smetane, 50 g belih drobtin ali moke, 0,04 l limonovega soka, 40 g cvetličnega medu, 40 g cvetličnega medu za pokapanje neposredno pred serviranjem, 12 g gorčice, 10 g kaper, 120 g sesekljane čebule, 10 g sesekljane zelenega peteršilja, **začimbe:** 15 g soli, poper, mleta kumina, limonova lupinica, **ob serviranju:** med s sesekljanim čilijem, med z naribanim ingverjem v skodelici

PRIPRAVA

Na maslu prepražimo sesekljano čebulo. Žemlji namočimo v vodo/mleko/juho, ju ožamemo in sesekljamo ali zmeljemo. Vse sestavine dobro pregnetemo, pokrijemo s folijo za živila in za eno uro postavimo v hladilnik. Oblikujemo kroglice (na deski z malo drobtin ali z rokami) ter jih v ponvi spečemo po angleško – s središčno temperaturo pribl. 50 °C – ali pa jih prepečemo oz. oblikujemo »štruco«, pokapamo z oljem in spečemo v pečici kot pečenko ter nato narežemo. Postrežemo jih z medeno omako s čilijem oz. z ingverjem.

RAZLIČICA

Lahko uporabimo tudi mleto meso iz jagnjetine. Kroglice lahko nadevamo s kockami sira ter jih nato spečemo.

Zavitok/štruklji z rdečim zeljem, hruškami in medom

SESTAVINE

Vlečeno testo: 300 g moke, 0,04 l olja, 1 jajce, 0,20 l mlačne vode (kapljica kisa), ščepec soli, **nadev:** 600 g rdečega zelja, 120 g čebule, 0,04 l maščobe, 0,15 l rdečega vina, 200 g hrušk, 80 g gozdnega medu, 60 g drobtin, **začimbe:** sol, mleta kumina

PRIPRAVA

Za nadev prepražimo sesekljano čebulo. Dodamo na tanke rezance narezano rdeče zelje. Zalijemo z vinom, dodamo na rezine narezane hruške in začimbe. Zdušimo. Dodamo med. V nadev lahko dodamo malo drobtin.

Za vlečeno testo zamesimo testo, ga dobro pregnetemo ter pustimo počivati pol ure. Nato ga razvaljamo, premažemo z oljem in pustimo počivati še deset minut. Na pomokanem prtu ga razvlečemo in porežemo robove. Potresemo ga z nadevom in zvijemo. Zavitek premažemo s kisló smetano in spečemo.

RAZLIČICA

Namesto rdečega zelja lahko uporabimo tudi sladko ali kisló zelje, muškatno bučo ali por.

Grahov pire z medom in meto

SESTAVINE

150 g masla, 800 g graha, 50 g medu, začimbe: sol, listi mete

PRIPRAVA

Grah skuhamo ter ga skupaj z dodanim maslom zmeljemo z mešalnikom. Začinimo ga s soljo, medom in listi narezane mete. Nato ga še enkrat zmeljemo in pretlačimo skozi cedilo.

RAZLIČICA

Pire z dodanim medom lahko na enak način pripravimo iz koromača, gomolja zelene, rumene kolerabe, korenčka ...

Avtor recepta in fotografij: Marija Arh Ivanšek

Vaš recept pošljite na e-naslov: natasa.strukelj@czs.si

Dan apiterapije v Mariboru

Dr. Filip Terč, zdravnik češkega rodu, je z apiterapijo že leta 1879 uspešno in množično zdravil revmatične bolnike. Vas zanima, za kaj dandanes uporabljajo čebelji strup? Potem vas vabimo, da se v soboto, **8. oktobra 2016, ob 9.00**, na Fakulteti za kmetijstvo in biosistemske vede v Mariboru (Pivola 10) udeležite tradicionalnega Dneva apiterapije, ki ga pripravlja Čebelarstva zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu v sodelovanju s Čebelarstvo zvezo društev Maribor. Zagotovljeno bo prevajanje. Vljudno vabljeni! Vstop je prost!

Mag. Andreja Kandolf Borovšak, svetovalka JSSČ

Program:

- 9.00: Uvodni pozdrav
- 9.15: **Dr. Thomas Gloger**, Nemčija: *Čebelji strup*
- 10.15: **Dr. Thomas Gloger**, Nemčija: *Apilarnil*
- 11.15: **Miljen Bobić**, Nemčija: *Apiterapija v Nemčiji – pridobitev izobrazbe oz. naziva zdravilec*
- 12.00: **Aleš Süssinger**, Slovenija: *Apiterapija v Rusiji*
- 12.30: Razprava
- 13.30: Podelitev certifikatov Apiterapevt I. stopnje (ČZDM)

Posvet območnih oz. regijskih zvez ČZS

Posvet regijskih oz. območnih zvez članic ČZS bo **13. oktobra 2016, ob 16. uri**, na sedežu ČZS na Brdu pri Lukovici. V luči predpriprave na regijske posvete ČZS, ki so tradicionalno novembra in decembra, se

bomo pogovarjali o povezavi ČZS z omenjenimi zvezami, o problemih na posameznih območjih in drugih temah. Zveze bodo vabilo prejele tudi po pošti.

Boštjan Noč, predsednik ČZS

Dan shem višje kakovosti in slovensko kosilo

Zakaj se vključiti v kakovostne sheme? Kako zagotavljati kakovost in varnost čebeljih pridelkov? Katere so prednosti oz. slabosti? Odgovore na vsa ta vprašanja in tudi na druga boste prejeli na posvetu ob Dnevu shem višje kakovosti. Ta bo letos v soboto, **15. oktobra 2016, ob 10. uri, v Celju**. Letošnji Dan shem višje kakovosti bo potekal v okviru Festivala čebeljih pridelkov in izdelkov, na katerem bomo izbirali tudi Zlati medenjaki 2016. Sočasno bo na sejmišču še Festival sladkih dobrot & praznik štrudlja.

PROGRAM DNEVA SHEM VIŠJE KAKOVOSTI:

- Pozdravni nagovori predsednika ČZS Boštjana Noča in gostov.
- Mag. Andreja Kandolf Borovšak: Kakovost in varnost čebeljih pridelkov – trajna skrb in odgovornost čebelarja.
- Anton Tomec: Izsledki zunanjih kontrol certifikacijskega organa (stanje na terenu).
- Nataša Lilek: Predstavitve shem višje kakovosti na območju Slovenije, pogoji in vključitev.
- Tanja Magdič: Sheme kakovosti – priložnost za

povečanje prepoznavnosti in izboljšanje ekonomičnosti čebelarstva.

- Predstavitve programa ukrepov na področju čebelarstva v RS v letih 2017-2019, ki vključuje ukrep tehnična pomoč čebelarjem – predstavnik MKGP
- Razprava: pobude in vprašanja.

Posvet je namenjen vsem čebelarjem, tako tistim, ki so že vključeni v sheme, kot tudi tistim, ki v tem vidite priložnost! **VABLJENI! VSTOP PROST!**

Po posvetu bo za udeležence in vabljenе goste v podporo Dnevu slovenske hrane organizirano **posebno kosilo iz zaščitenih kmetijskih pridelkov in izdelkov**.

Vse zainteresirane za sodelovanje na sejmskem delu, na **1. festivalu čebeljih pridelkov in izdelkov, pa vabimo, da izrabite izjemno priložnost za predstavitve in prodajo čebeljih pridelkov in izdelkov**. Dodatne informacije lahko dobite pri Špeli Peras, Celjski sejem, 03/543 32 13, spela.peras@ce-sejem.si.

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

Ste že pridobili poklicno kvalifikacijo čebelar/čebelarka?

Poklicna kvalifikacija je po Zakonu o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah delovna poklicna oziroma strokovna usposobljenost, potrebna za opravljanje poklica, in je priznana kot nacionalna poklicna kvalifikacija (NPK). Predstavitveni video Centra RS za poklicno izobraževanje o NPK čebelar/čebelarka si lahko ogledate na povezavi: www.youtube.com/watch?v=782Dxz36Ztw.

Prek svetovalnega postopka certificiranja lahko NPK čebelar/čebelarka pridobite pri Čebelarski zvezi Slovenije. Svetovalni postopek pridobivanja NPK čebelar/čebelarka je namenjen:

- odraslim, ki imajo poklicne kompetence iz čebelarstva (izkušnje, znanje, spretnosti), vendar nimajo javno veljavne listine;
- tistim, ki želijo napredovati v poklicni karieri;

- povečevanju poklicne mobilnosti;
- izpolnjevanju zahtev pri registraciji za vzrejevalca matic;
- izpolnjevanju zahtev pri nekaterih razpisih oz. ukrepih (npr. mladi prevzemnik kmetije).

Temeljni pogoj za vstop v svetovalni postopek za pridobitev NPK čebelar/čebelarka je, da čebelarite najmanj tri leta z najmanj petimi čebeljimi družinami pod mentorstvom izkušenega čebelarja. Če si tudi sami želite pridobiti NPK čebelar/čebelarka, vas vabimo na predstavitveni sestanek, ki bo v četrtek, 27. oktobra 2016, od 16. do 17. ure v prostorih ČZS na Brdu pri Lukovici.

Marko Borko, vodja izobraževanja in usposabljanja pri ČZS

Vabilo na okroglo mizo o ajdi in žetev ajde

Čebelarska zveza Slovenije, JSSČ bo ta mesec v sodelovanju s Centrom biotehnike in turizma – Grm Novo mesto – ta namreč letos praznuje 130-letnico svojega delovanja – organizirala žetev ajde. Poželi bomo ajdo, ki so jo na šoli posejali v okviru projekta »Kar sejemo, to žanjemo«. Namen projekta je spodbuditi setev medovite ajde, uživanje izdelkov iz nje in povečati prepoznavnost te rastline.

V Centru biotehnike in turizma – Grm Novo mesto bo 20. oktobra 2016, ob 11.00 uri, tudi okrogla miza o ajdi.

Vljudno vas vabimo tako na okroglo mizo kot tudi na žetev ajde. Na okrogli mizi bodo sodelovali:

- g. Boštjan Noč, predsednik ČZS,
- ga. Marjeta Bizjak, MKGP
- g. Anton Rangus, mlinarstvo Rangus
- g. Tone Hrovat, direktor zavoda Grm Novo mesto,
- g. Marko Hrastelj, predstavnik zavoda Grm Novo mesto.

Skupaj lahko naredimo pomemben korak k ohranjanju narave in čebel!

Nataša Klemenčič Štrukelj, svetovalka JSSČ

Partnerji v projektu
»Kar sejemo, to žanjemo«

Ponosni botri projekta
»Kar sejemo, to žanjemo«

Povabilo k sodelovanju na Festivalu čebelarske pesmi – Lukovica 2016

Petje in čebelarjenje sta del slovenske kulture, zato smo se pri ČZS v sodelovanju z Občino Lukovica odločili organizirati Festival čebelarske pesmi. Na ta način želimo pevske skupine spodbuditi k izvajanju sicer številnih, vendar malo znanih pesmi s čebelarstvo vsebino, skladatelje pa k pisanju novih. Festival bo v **petek, 2. decembra 2016**, popoldne na Brdu pri Lukovici. Podroben program festivala bomo objavili po prejetju prijav pevskih skupin. K sodelovanju vabimo odrasle moške, ženske in mešane

pevske skupine. Na festivalu bodo vse zapele po tri slovenske pesmi po svoji izbiri, ena izmed njih pa bo morala imeti čebelarstvo vsebino. Izvedbo pesmi s čebelarstvo vsebino bomo strokovno ocenili in najboljšo tudi nagradili. Rok za prijavo na Festival čebelarske pesmi je **15. oktober 2016**. Obrazec za prijavo je objavljen na spletni strani ČZS, na voljo pa je tudi na e-naslovu: anton.tomec@czs.si.

Čebelarska zveza Slovenije

Natečaj za Čebelam najprijaznejšo občino v letu 2016

Lanska zmagovalka natečaja za čebelam najprijaznejšo občino je Občina Idrija. Predsednik Čebelarstva društva Idrija g. Martin Kolenc je sporočil, da so naziv koristno uporabili, predvsem za lokalno promocijo, promocijo društva in za promocijo občine navzven. Občina vključuje čebelarstvo društvo v številne dogodke, ki so se že zvrstili in ki jih še pripravljajo. Nagrado, ki so jo prejeli hkrati z nazivom Čebelam najprijaznejša občina 2015, so člani društva zelo dobro sprejeli, nekateri so bili celo presenečeni. Kot je povedal g. Kolenc, je večina članov že posadila podarjena semena medovitih rastlin. Nekaj semen so

zasejali tudi okoli društvenega čebeljnaka. Skupaj z Občino Idrija pa poleg številnih dogodkov, ki vključujejo čebelarstvo, že zbirajo nove ideje in predloge za razvoj čebelarstva na njihovem območju.

Predstavnike vseh čebelarstev obveščamo, da prijavni obrazec za sodelovanje v letošnjem natečaju najdete na spletni strani ČZS. Tudi letos bo **Semenarna Ljubljana** trem najboljšim občinam podarila tri različne vrečke **semen medovitih rastlin** za vse njihove čebelarje. Vabljeni k sodelovanju!

Nataša Lilek, svetovalka JSSČ

Kmalu E-čebelarski svetovalec

Na ČZS smo se odločili, da bomo začeli izdajati E-čebelarskega svetovalca, ki bo izhajal vsakega 15. v mesecu. Obsegal bo največ dve strani, obravnaval pa bo vsebine, aktualne za določen čas. V njem bomo objavljali predvsem kratke praktične nasvete in napotke, kje lahko preberete podrobnejše prispevke o aktualnih temah v določenem mesecu. V njem

boste našli samo strokovne teme, brez reklam in obvestil. E-čebelarski svetovalec bodo po e-pošti prejeli vsi, ki so se v zadnjih letih udeležili začetnih tečajev, in vsi tisti, ki se bodo nanj prijavili na spletni strani ČZS. E-čebelarski svetovalec bo prvič izšel 15. oktobra 2016.

Boštjan Noč, predsednik ČZS

Čebelarstvo je pravo bogastvo slovenske kulturne dediščine!

V Čebelarskem muzeju v Radovljici so 22. septembra 2016 pripravili okroglo mizo o čebelarstvu in kulturni dediščini. Vsi sodelujoči smo se strinjali, da je čebelarstvo pravo bogastvo slovenske kulturne dediščine (čebelnjak, panjska končnica, kranjska čebela, prevozno čebelarstvo, čebelarska oprema ...). Sprejeli smo sklep, da se je treba o tem več pogovarjati, kajti le na ta način bomo to bogastvo tudi ohranjali.

Dan prej sem se z ministrom za kulturo Tonetom Peršakom osebno dogovoril za sestanek. Na njem

mu želimo predstaviti, kaj vse čebelarstvo »daje« kulturni, predvsem pa poiskati možnosti, da bi čebelnjak ohranili kot zelo pomembno živo kulturno dediščino (podobno kot kozolec). Predlagali bomo, naj na ministrstvu skušajo najti možnosti za sofinanciranje obnove »pravih« slovenskih čebelnjakov. Prav tako bomo ministru predstavili željo, da bi v Podsmreki uredili muzej kranjske čebele.

Boštjan Noč, predsednik ČZS

Priprava načrta za čebelarska usposabljanja v letu 2017

ČZS želi pri čebelarskih društvih in območnih čebelarskih zvezah preveriti potrebo po izvedbi čebelarskih usposabljanj (o katerih koli temah, obsegu ur oz. obliki izvedbe). Povratna informacija s terena nam bo pomagala pri oblikovanju načrta usposabljanj v okviru ukrepa »Usposabljanje čebelarjev« iz Uredbe ukrepov na področju čebelarstva na podlagi razpisa, na katerega se bo prijavila ČZS. Zato vas

prosimo, da svoje morebitne potrebe najpozneje do 7. novembra 2016 sporočite g. Marku Borku na e-naslov: marko.borko@czs.si ali po pošti na naslov ČZS. Glede na razpoložljivo število ur usposabljanj in zbranih povratnih informacij bomo po načelu enakomerne zastopanosti območij usposabljanja razporedili po vsej Sloveniji.

ČZS

Izobraževanje in usposabljanje svetovalcev specialistov v letu 2017

ČZS, JSSČ želi pri čebelarskih društvih in območnih čebelarskih zvezah preveriti potrebo po izvedbi usposabljanj in svetovanj v organizaciji svetovalcev specialistov s področja varne hrane, tehnologije in ekonomike čebelarjenja (v preglednici). V programu JSSČ kot tudi v programih PRO in ONS za leto 2017 je predvideno tudi določeno število posameznih usposabljanj in svetovanj, ki bodo po na-

čelu enakomerne zastopanosti območij potekala po vsej Sloveniji. Povratna informacija s terena nam bo pomagala pri načrtovanju usposabljanj, zato vas prosimo, da svoje morebitne potrebe najpozneje do 7. novembra 2016 sporočite g. Marku Borku na e-naslov: marko.borko@czs.si ali po pošti na naslov ČZS.

JSSČ

Tehnologija čebelarjenja
Apitehnični ukrepi
Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje
Delavnica o uporabi spletnih aplikacij za vnos in registracijo stojšč – SIRIS, GERK za upravljavce pašnih redov
Tehnologija čebelarjenja z različnimi vrstami listovnih panjev
Pridelava in predelava voska
Ekonomika čebelarjenja
Izdelava razvojnih načrtov
Možnosti pridobivanja in črpanja nepovratnih sredstev
Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarska zakonodaja s področja prodaje in trženja
Trženje čebeljih pridelkov in izdelkov

Varna hrana
Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu
Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV
Označevanje in tehnologija pridelave medu
Označevanje in tehnologija pridelave cvetnega prahu
Označevanje in tehnologija pridelave propolisa
Svetovanje s področja varne hrane
PRO in ONS
Čebelje paše v Sloveniji
Vzreja matic in ohranjanje kranjske čebele

Srebrnik 20 čebelc

Na Čebelarški zvezi Slovenije lahko kupite srebrnik »20 čebelc«. Njegov premer je 38 mm, masa 20 g, čistina pa 925/000. Naročite ga lahko pri ge. Dimc

(01/729 61 00, 041/370 409, barbara.dimc@czs.si).

Tajništvo ČZS

Jesensko svetovanje

V tem obdobju se čebelje gnezdo skrči v tisti del panja, v katerem nameravajo čebele prebiti zimske dni. Naloga čebelarja je, da čebele oskrbi za prezimovanje. Seveda se čebelarjem tudi zdaj zastavljajo različna vprašanja, o katerih se lahko posvetujejo z najbližjim terenskim svetovalcem v čebelarstvu.

Kako vam v tem obdobju lahko pomagajo terenski svetovalci v čebelarstvu?

Svetujejo vam lahko o oskrbi, predvsem o zaščiti satja pred voščenim moljem in sortiranju satja. Skupaj s terenskim svetovalcem lahko preverite, ali je velikost testnih vložkov ustrezna, prav tako pa tudi način ugotavljanja odpada varoj. Preverite lahko tudi prostore, namenjene za čebelarstvo. Svetovali vam bodo glede ustreznosti prostorov kot tudi glede opreme, ki jo uporabljate v čebelarstvu. Zdaj je čas za izpolnjevanje čebelarске dokumentacije. Tudi pri tem vam terenski svetovalci lahko svetujejo, kako jo pravilno izpolniti in sproti voditi evidence. Ker se začenja prodajna sezona čebeljih pridelkov, lahko ob pomo-

či terenskih svetovalcev preverite ustreznost zapisov na vaših nalepkah. Poleg tega lahko opravijo še terensko analizo medu, izmerijo vsebnost vode in električno prevodnost, ki vam je v pomoč pri določanju izvora medu.

Terenski svetovalci v čebelarstvu v tem obdobju izvajajo tudi delavnice, ki so aktualne jeseni. Prav je, da se jih udeležite in pridobite nova znanja. Delavnice so za čebelarje brezplačne. Seznam si lahko ogledate spodaj.

Terenski svetovalci v čebelarstvu so vam pripravljene svetovati o vseh odprtih vprašanih s področja čebelarstva. Če še niste navezali stika s terenskim svetovalcem na vašem območju, to storite zdaj, tako da bo postal vaš osebni svetovalac za področje čebelarstva. Seznam terenskih svetovalcev v čebelarstvu je objavljen na spletni strani ČZS pod rubriko svetovalna služba, lahko pa tudi pokličete tel. št.: 040/436 517.

Tomaž Samec, svetovalac JSSČ

Svetovanja terenskih svetovalcev v oktobru

Datum	Čas	Izvajalec	Kraj	Kontakt
Izpolnjevanje dokumentacije po SDHNC				
14. okt.	18.00	Dušan Milinkovič	Čebelarški dom Sela pri Otovcu	g. Milinkovič 030/604 090
20. okt.	17.00	Jakob Madjar	ČD Sveti Jurij ob Ščavnici, v dvorani Edvarda Kocbeka	g. Madjar 041/598 356
24. okt.	17.00	Franc Podrižnik	V gostišču Vrbovec, Nazarje	g. Podrižnik 041/420 821
2. nov.	17.00	Tomaž Pintar	V prostorih občine Tržič	g. Perne 041/643 506
9. nov.	16.30	Franc Tratnjek	V čebelarškem domu v Beltincih	g. Tratnjek 041/606 013
Izpolnjevanje dokumentacije po SDHNC in spletne aplikacije				
7. okt.	17.00	Jakob Madjar	Čebelji gradič Serdica	g. Madjar 041/598 356
14. okt.	16.00	Martin Čuš	V prostorih ZČD Ptuj in ČD Ptuj	g. Čuš 030/604 071
13. okt.	17.00	Peter Babnik	Društveni čebeljak ČD Vojnik	g. Babnik 041/211 295
20. okt.	17.00	Franc Kobe	Kmetijska šola Grm Sevno, Novo mesto	g. Kobe 041/940 606
20. okt.	18.00	Rajko Anzeljc	V prostorih ČD Ilirska Bistrica	ga. Urh 031/423 322
Izpolnjevanje dokumentacije po SDHNC in kakovostne sheme medu				
12. okt.	18.00	Rajko Anzeljc	Občinska dvorana Nova vas na Blokah	g. Anzeljc 030/604 041
Izpolnjevanje dokumentacije po SDHNC, kakovostne sheme medu in spletne aplikacije				
13. okt.	17.00	Rajko Anzeljc	Park vojaške zgodovine Pivka	g. Dolgan 040/757 694

Urniki usposabljanj v oktobru

Datum	Čas	Tema	Izvajalec	Kraj	Kontakt
5. okt.	18.00	Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje	Vlado Auguštin	Gasilski dom Ravenska vas	g. Veteršek 041/545 677
12. okt.	18.00	Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje	Vlado Auguštin	Pohorska vila, Pivola 8, Hoče	g. Vogrinc 041/818 705
18. okt.	16.00	Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarstva zakonodaja s področja prodaje in trženja	Tanja Magdič	Sejna soba Občine Cerklje na Gorenjskem, Trg Davorina Jenka 13, Cerklje	g. Štular 051/351 845
19. okt.	18.00	Pridelava in predelava voska	Vlado Auguštin	Čebelarski dom ČD Šmarje pri Jelsah	g. Pušnik 031/518 411
26. okt.	16.00	Predstavitve rezultatov aplikativnih raziskav ČZS	svetovalci specialisti JSSČ	Predavalnica P3, Grm Novo mesto – center biotehnike in turizma, Sevno 13, Novo mesto	ga. Hudoklin 07/393 47 34
27. okt.	17.00	Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarstva zakonodaja s področja prodaje in trženja	Tanja Magdič	Gasilski dom Dvor pri Žužemberku, Dvor 95, Dvor	g. Setnikar 041/643 643

Redno izobraževanje Veterinarske fakultete – Nacionalnega veterinarskega inštituta o zdravstvenem varstvu čebel

Datum	Čas	Tema	Izvajalec	Kraj	Kontakt
5. okt.	17.00	Huda gniloba, preventiva in ukrepi	Martina Škof, dr. vet. med.	OŠ Livada, Ulica Dušana Kraigherja 2, Ljubljana	g. Süssinger 051/604 492
7. okt.	17.00	Pojavi hude gnilobe v Pomurju – vzroki in preventiva hude gnilobe	mag. Lidija Mataž, dr. vet. med.	Čebelji gradič, Serdica 1 d, Rogašovci	ga. Mataž 031/622 730
20. okt.	17.00	Pojavi hude gnilobe v Pomurju – vzroki in preventiva hude gnilobe	mag. Lidija Mataž, dr. vet. med.	Kulturno promocijski center Sv. Jurij ob Ščavnici, Ulica Bratka Krefta 14, Sveti Jurij ob Ščavnici	ga. Mataž 031/622 730

Podatki o gibanju tehtnic od 21. 8. 2016 do 20. 9. 2016

Opazovalna postaja	Gibanje tehtnice ± kg	Opis dogajanja
Bela krajina, Poljanska gora	-6,4	Ni medilo.
Bistriško Pohorje	6,9	hoja
Bohor - Lisca	-1,2	Ni medilo.
Braslovče	-8,5	Ni medilo.
Hrušica	5,5	hoja
Dolenjske Toplice	-2,5	Ni medilo.
Goriška brda	-1,0	Ni medilo.
Goriško, Šempeter	-1,8	Ni medilo.
Gorjanci, Kostanjevica na Krki	-1,5	Ni medilo.
Ilirska Bistrica	-2,4	Ni medilo.
Jelovica	5,7	gozd, bršljan
Kanalsko, Tolminsko	3,9	bršljan
Kočeovski rog	-2,1	Ni medilo.
Koper, Dekani	-1,7	Ni medilo.
Kostrivnica, Lahomno	-3,1	Ni medilo.
Kozjak - Veliki Boč	-1,5	Ni medilo.
Javorniki, Cerknica	4,7	hoja
Kranjska Gora	-0,4	Ni medilo.
Krim - Iška vas	-1,6	Ni medilo.
Krško, Sevnško	-7,1	Ni medilo.
Laško, Malič	-2,3	Ni medilo.

Lendava	2,8	ajda in jesensko cvetje
Ljubljana mesto	-1,4	Ni medilo.
Ljutomer	4,6	ajda, nedotika, zlata rozga
Logaška planota, Menišija	12,0	hoja
Lovrenško Pohorje	0,4	travniki
Mali Bakovci	-0,4	Ni medilo.
Mašun	11,2	hoja
Metlika	-2,9	Ni medilo.
Podčetrtek	-2,9	Ni medilo.
Pokljuka	0,0	Ni medilo.
Ptuj, Haloze	0,6	travniki
Ribniško Pohorje	9,1	hoja
Slovenska Bistrica, Oplotnica	-4,7	Ni medilo.
Slovenske gorice, Korena	-1,3	Ni medilo.
Snežnik, Grajševka	13,3	hoja
Stojna	-0,3	Ni medilo.
Šenčur - Kranj	-5,1	Ni medilo.
Travna gora	11,1	hoja
Trnovski gozd	-1,8	Ni medilo.
Vransko, Prebold	-3,1	Ni medilo.
Vrhnika, Borovnica	-2,9	Ni medilo.
Zreško Pohorje	-0,1	Ni medilo.
Žužemberk	-2,6	Ni medilo.

PRODAM

Sadike medovitih dreves evodija in kelvevterija, eno- in večletne, tel.: 041/410 152.

Medovita drevesa evodije – velikost od 30 do 170 cm, v loncih, tel.: 040/756 888.

Čebeljki vosek in glasilo Slovenski čebelar od leta 1985–2015, tel.: 041/215 828.

Svež matični mleček lastne pridelave, pakiran po 40, 150 ali 700 g, možnost pošiljanja po hitri pošti, tel.: 031/484 527.

Svež matični mleček, pakiran po 30, 160 in 700 g, mogoča tudi dostava, tel.: 031/792 932.

Cvetni prah, zamrznjen, pakiran po 5 kg, tel.: 041/990 360.

Cvetni prah, odličen, letošnji, posušen ali zamrznjen, tel.: 041/236 256.

Cvetni prah, letošnji, svež, globoko zamrznjen s sadnega drevja in kostaanja, pakiran po 1 kg oz. po želji kupca, tel.: 041/342 070.

Cvetni prah, očiščen in sproti zamrznjen, pri večjih količinah popust po dogovoru (okolica Celja), tel.: 051/610 398.

Zamrznjen cvetni prah, nabran maja na Gorenjskem, ter osem rabljenih kompletnih LR-panjev, cena po dogovoru, tel.: 051/855 070.

Akacijev in cvetlični med, tel.: 031/882 295 (po 15. uri).

Akacijev in cvetlični med, tel.: 031/244 601.

Akacijev, cvetlični, kostaanjev, gozdni in smrekov med v sodih, mogoča dostava po vsej Sloveniji, tel.: 041/385 620.

Akacijev, cvetlični, lipov, gozdni in ajdov med ter med oljne ogrščice, tel.: 041/784 775.

Akacijev, cvetlični, lipov in ajdov med, tel.: 040/217 542.

Akacijev, cvetlični, kostaanjev in gozdni med ter svež matični mleček (v zelenih količinah), tel.: 041/587 573.

Cvetlični med (Murska Sobota), tel.: 02/528 11 57.

Cvetlični med, zelo kakovosten, tel.: 051/225 916.

Cvetlični med, letošnji, kakovosten, tel.: 051/225 916.

Cvetlični in gozdni med, cena po dogovoru, tel.: 040/163 704.

Cvetlični, lipov in hojev med ter suh propolis, tel.: 041/575 477.

Cvetlični med ter čebelje družine na LR-satih, tel.: 041/661 576.

Cvetlični med, posušen cvetni prah ter čebelje družine na 2/3 LR-satih, Gromovih AŽ-satih in satih standardne mere (spomladi), tel.: 040/249 323.

Cvetlični, kostaanjev, gozdni in hojev med, kakovosten, letošnji, v sodih ali kozarcih, tel.: 070/869 248.

Lipov med v nepovratni embalaži po 25, 40 in 60 kg (okolica Črnomlja), tel.: 041/621 306.

Lipov (mešani) in gozdni med v sodih iz kočevskih gozdov, tel.: 041/491 307.

Kostaanjev med, tel.: 070/862 544.

Večje količine kostaanjevega medu v nepovratni embalaži po 25 kg (okolica Črnomlja), tel.: 051/412 466.

Gozdni in hojev med, popust ob nakupu večjih količin (Velike Lašče), tel.: 01/788 91 21.

15 družin na AŽ-satih, čebele so nahranjene in očiščene varoj (Kozjansko), tel.: 031/505 566.

Novo 7- in **10-satne** AŽ-panje, tudi 3-etažne, tel.: 031/501 801 (po 18. uri).

Deset 10-satnih AŽ-panjev s čebelami, tel.: 041/228 785.

Devet do 11-satne panje z močnimi čebeljimi družinami, cena po dogovoru, tel.: 070/854 316.

Dva 10-satna AŽ-panja, nova, ter tri rabljene nakladne panje, ugodno (Gorenjska), tel.: 041/827 871, 04/510 62 50.

Čebelje družine na 6 ali 7 AŽ-satih, zdrave in nakrmljene, tel.: 041/868 121.

Čebelje družine na 7 oz. 10 AŽ-satih, cena po dogovoru (Gorenjska), tel.: 051/796 235, 040/728 527.

Čebelje družine na LR- in AŽ-satih, močne, nakrmljene in očiščene varoj, lahko s panji, 040/838 956.

Čebelje družine na 1/1 LR-satih, skupaj z medišči, matičnimi rešetkami in panji (rezervacija za pomlad 2017), tel.: 040/165 921.

Čebelje družine na 1/1 ali 2/3 LR-satih, nakrmljene in zdravljene (Katarina pri Medvodah), tel.: 031/572 473.

Dve čebelji družini v LR-panjih v dveh nakladah (Kočevje), tel.: 031/345 731.

Močne čebelje družine na 7 AŽ-satih z letošnjimi maticami, možnost rezervacije, nove 7-satne panje iz stirodura s pitalniki ter letošnji posušen ali svež cvetni prah, pakiran po 1 kg. Ob nakupu večjih količin popust, tel.: 040/845 113.

Zastavo 619 N s kesonom, primerno za predelavo v prevoznik čebelnjak, tel.: 041/834 981.

Kakovostne lipove AŽ-satnike, zabojnik za prevoz 10 AŽ-panjev ter svež ali suh cvetni prah (Gorenjska), tel.: 031/753 345.

Sušilnik za cvetni prah idr. (Suša 4), nov, nerabljen, tel.: 031/300 684.

Ročno štirisatno točilo, tel.: 040/821 257.

Sončni talilnik, domače izdelave, in sadike dreva (Kočevje), tel.: 031/389 605.

Grelec za med s termostatom in premerom 58 cm, primeren za velike sode, francoske izdelave, 220 × 1500 W, mogoča menjava za hojev in gozdni med, tel.: 041/769 200.

Celotno čebelarstvo, dvajst naseljenih AŽ-panjev in vso

opremo prodam zaradi starosti (Kočevje), tel.: 01/895 71 26.

KUPIM

Revijo Slovenski čebelar do leta 1946, mogoča tudi menjava, tel.: 051/611 377.

Deset rabljenih 10-satnih AŽ-panjev, od najboljšega ponudnika, tel.: 051/632 072.

Čebelje družine na 5 do 7 LR-satih z letošnjimi maticami, tel.: 051/365 716.

IŠČEM

Najemnika za nov, lesen, prostostoječ čebeljak za 23 panjev (okolica Iga), tel.: 041/664 942.

Medikoel

Propo Steam - uparjalnik propolisa

Eden izmed najučinkovitejših pripomočkov za zdravljenje težav z respiratornim sistemom. Vdihavanje propolisa prek posebne cevi in profesionalne maske. Primeren za čiščenje lebdečih delcev, mikrobov in organskih topil iz zraka.

Koncentrati za mešanje v med

Pri nas dobite tudi kakovostne koncentrate za mešanje v med iz ameriškega slamnika (125 g), soka rdeče pese (125 g) in smrekovih vršičkov (500 g).

Medikoel, d. o. o., Jalnova cesta 2, 4240 Radovljica, T: 04 537 85 10, M: 041 618 775
info@medikoel.com, www.medikoel.com, www.s-mediko.com

NOVO

Za člane ČZS nudimo 7% popust pri nakupu čebelarke opreme v vrednosti nad 50 EUR. Pri nakupu sladkorja v količini večji od 200 kg pa prejmete 11% popust na vso opremo Lyson.

LYSON

Točilo 6 kaset kombinirano za AŽ in LR, avtomatsko samoobračalno
cena: **1.620,16 €**

Točilo 4 satno univerzalni koš, motorni pogon
cena: **547,00 €**

Zaščitni kombinizon več vrst
že za **32,00 €**

Inox sončni topilnik - mali
cena: **184,46 €**

Satnice LR in AŽ
cena: **1,15 €**

Komora za dekristalizacijo medu
cena: **1.100 €**

LR panj iz polistirena
cena: **74,50 €**

Trietažni panj AŽ 10 satni standard s kontrolno varo,
cena: **179,00 €**

Panj AŽ 10 satni standard s kontrolno varo
cena: **115,00 €**

Pogače in sladkor za krmiljenje čebel - ugodno

*vse cene vsebujejo DDV

Ostalo čebelarstvo opremo si lahko ogledate na naši spletni strani: www.belokranjski-hram.si

Delovni čas: pon-pet 09:00-13:00 in 16:00-19:00, sob 08:00-12:00

**Belokranjski hram d.o.o., Ulica Staneta Rozmana 16, 8340 Črnomelj, M: +386 40 745 750, +386 40 748 588, +386 31 695 485
www.belokranjski-hram.si, facebook-belokranjski hram, E: info.belokranjski-hram@t-2.si**

APIS M&D

**ČEBELARSTVO
MARKO DEBEVEC**

ČUŽA 7, 1360 VRHNIKA
tel.: 01/755 12 82, faks: 01/755 73 52

Delovni čas:
ob delavnikih 9.00–12.00
16.00–18.00

Oktober bo trgovina
ob sobotah zaprta
apis.md@iol.net

10-SATNI AŽ-PANJ

TRIETAŽNI AŽ-PANJ

NAKLADNI AŽ-PANJ

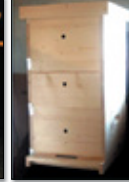
PRAŠILČEK
AŽ 3-, 5-, 7- IN 9-SATNI

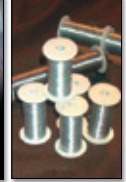
GRELNIKI ZA
MED 187 EUR

KAKOVOSTNA RSF-
TOČILA IN POSODA

STANDARDNI LR-
IN DVOVTRETIJSKI
LR-PANJ

ŽICA ZA SATNIKE
250 g RSF – 4,8 EUR
250 g CINKANE –
2,9 EUR

PREDELAVA
VOSKA V
SATNIKE
SAMO 1,19 EUR/KG

SATNIKI:
AŽ-VRTAN,
LEPLJEN,
ZBIT
LR-STANDARD
LR 2/3

KRMLNIK
ZA PLASTENKO

STIMI
KOLIČINSKI POPUST nad 100 KG
KOLIČINSKI POPUST nad 200 KG

■ Naročeno blago pošljemo tudi po hitri paketni pošti (z izjemo lomljivih izdelkov). ■ Po izjemno nizki ceni vam iz vašega voska izdelamo satnice – 1,19 EUR/kg. ■ Vosek steriliziramo pri 125 °C. ■ Odkupujemo vosek po največ 7,00 EUR/kg. ■ Priznana vzrejalšče čebeljih matic Debevec. Sprejemamo naročila. ■ Prodamo čebelje družine na AŽ- in LR 2/3-satih (Farrar). Sprejemamo naročila.

- Panji so izdelani natančno in kakovostno.
- Uporabljamo vodoodporne materiale in lepila.
- Kakovostna izdelava po ugodni ceni.

Trgovina in proizvodnja: Vrhnika, Opekarska 16

PE ČEBELARSKI CENTER MARIBOR

Streliška 150, Maribor - Tel/Fax: 02 / 331 80 10

Delovni čas: od ponedeljka do petka od 9. do 17. ure,
sobota: od 8. do 13. ure; v nedeljo zaprta.

GSM: 051/348-426

e-mail: jana.pp@amis.net
www.cebelarski-center.si

Zaščitna oprema za
čebelarjenje
Posode in točila za med
Sladkor in sladkorne
pogače, sirup za čebele

Nudimo vam:
Voščene šatnice AŽ, LR
Satniki AŽ - lipovi, rogljičeni
Panji AŽ, LR, LR 2/3
Drobni pribor

Kozarce za med
Pokrovčke s čebeljimi motivi
Stekleničke za propolis
Steklenice raznih oblik in velikosti
Kartonsko in plastično embalažo

Naročeno blago vam lahko pošljemo po hitri pošti,
pri večji količini pa po želji dostavimo na dom!

PE ČEBELARNA OB PARKU

Tyrševa 26, Maribor, Tel./Fax: 02/251 60 12
Delovni čas:
Pon., sre., pet. odprto od 9h - 17h

JANA - Trgovina, posredovanje, zastopanje - Jana Pušnik Pokrivač s.p., Maribor

Wachsverarbeitung | Imkereiarartikel
 Deutsch Haseldorf 75 | A-8493 Klöch, Avstrija
 Tel.& faks: +43 (0) 3475 / 2270
 info@wachs-hoedl.at | www.wachs-hoedl.at

Delovni čas
 Ponedeljek-petek
 8:00-12:00 13:00-18:00
 Sobota 8:00-12:00

Jezik za sporazumevanje: nemščina
 Naše satnice lahko kupite tudi v podjetju
 Logar trade d.o.o. iz Šenčurja
 Jana posredovanje, zastopanje, Maribor

Kako nas najdete:

Imejte svoj vosk pod nadzorom!
Satnice iz lastnega voska so spet aktualne.

-Imate možnost prisostvovati predelavi vaših starih satnic oz. predelavi vašega voska!
 Obvezna je predhodna telefonska najava!

-Najmanjša količina obdelave je 20kg surovega voska, oz. 50kg starih satnic.

-Garantiramo razkuževanje s paro.
 Zelo ugodno razmerja kvaliteta-kakovost.

-Po želji izdelujemo vsako debelino in dimenzijo satnic.

-Obdelava voska možna skozi celo leto.

-Velika izbira pripomočkov za čebelarjenje.

darf die Austria Bio Garantie kontrollierter Betrieb

Sušilniki SUŠA

Za sušenje cvetnega prahu in topljenje kristaliziranega medu, sušiti je mogoče tudi sadje, zelenjavo, zelišča, gobe itd.

Blaž Okorn, s. p.
 Sp. Sorica 1a
 4228 Železniki
 tel.: 04/519 80 30 ali
 031/542 517
 e-pošta:
 blaz.okorn@siol.net
 www.susilnicesadja.si

Prašički (5s, 7s), AŽ-panji (9s, 10s, 11s, 12s), AŽ-Kozinc 11+3, trietažni AŽ (9s, 10s), lipovi satniki, pitalniki Francič, distančni vložki

Z veljavno čebelarsko izkaznico priznamo 4% popust pri nakupu v vrednosti več kot 42 EUR.

Po želji izdelamo tudi druge vrste panjev. Panji so iz masivnega smrekovega lesa, rogljičeni (činkani). Blago vam lahko pošljemo po hitri pošti.

Idrijska 10, 1360 Vrhnika
 Telefon/faks: 01/ 755-13-17
 GSM: 041 420 200
 E-pošta: spelakrze@yahoo.com

Srebrnik 20 Čebelc

Izdan v podporo projektu
20. MAJ, SVETOVNI DAN ČEBEL

Shranjen je v darilni embalaži s priloženim certifikatom in opisom projekta 20. maj – svetovni dan čebel v slovenskem in angleškem jeziku.

Čistina: 925/000 › Masa: 20 g › Premer: 38 mm › Naklada: 700

Cena: 42 eur

Naročila: miran@medium.si, 04 580 50 20, www.medium.si

Čebelarški center Gorenjske v Lescah, Rožna dolina 50a, vam omogoča:

- izdelavo satnic iz vašega voska,
- odkup voska,
- nakup AŽ- in LR-satnic.

Vse informacije dobite na: www.cricg.si ali 031/628 499

Nakup panjev PO AKCIJSKIH CENAH v spletni trgovini:

PANJ AŽ 10 SATNI
99 eur

Cebelar.net

TRAJNI PITALNIK (INOX) ZA
PANJ AŽ 10 SATNI

19.90 eur

NOVO

Pitalnik iz nerjaveče
pločevine, nameščen
v plodiščno okence

Medom d.o.o., Dolnja Bitnja 19 a, 6255 Prem, info: 041 222 665, info@cebelar.net

KAKO NAPREJ SLOVENSKI ČEBELARJI ?

ČE STE NA RAZPOTJU, KAKO ZAČETI ALI KAKO NADALJEVATI, KAKO OHRANITI ZDRAVE ČEBELE BREZ VAROJ, KAKO VZREDITI MOČNE ČEBELJE DRUŽINE IN KAKO ZAGOTOVITI VEČJE PAŠNE DONOSE, vzemite v roke in ZNOVA PREBERITE knjige z BOGATO ekološko in praktično naravnano vsebino svetovno priznanega SLOVENSKEGA ČEBELARJA, PRAKTIKA IN UČITELJA PROF. DR. JOŽETA RIHARJA:

Varoja čebel, četrta izdaja, 10 eur

Mana iglavcev – Napovedovanje gozdnega medenja, druga izdaja, 12 eur

Čebelarjenje v nakladnem panju, peta izdaja, 12 eur

Vzrejajmo boljše čebele, četrta izdaja, 16 eur

Knjige lahko kupite v boljše založenih čebelarških trgovinah.

Za naročilo lahko pokličete tudi tel. št.: 041 410 171.

K ceni prštejemo 9,5% DDV in stroške pošiljanja 2,5 eura.

Ob naročilu 10 in več knjig omogočamo 10-odstotni količinski popust.

“Čebelica na rajžo gre”

Izdelava prevoznih čebelnjakov
prilagodljiva notranja stena

Anton Ciglič, s.p.
www.cebelnjaki.si, info@cebelnjaki.si
Telefon: 031 681 589

Spoštovane kolegice čebelarke in kolegi čebelarji!

Obveščamo Vas, da pri nas lahko kupite v Sloveniji pridelan matični mleček odlične kakovosti, prav tako pa tudi cvetlični, gozdni in akacijev med v zeleni količini ali pakiran v kozarce.

Čebelarstvo PISLAK BALI
Apače 303, 2324 Lovrenc na Dravskem polju

031/734 905 • info@cebelarstvo-pislak.si • www.cebelarstvo-pislak.si

FTN d.o.o.
Nad izviri 34
2204 Miklavž na Dravskem polju

www.ftn.si

02/62-96-226

Delovni čas: od ponedeljka-petka od 8. do 14. ure

UGODNE CENE KOZARCEV IN POKROVČKOV

NOV MOTIV

N O V O!!! PRŠILNIK

Novi pršilnik ustvarja zelo fino meglo, primerno za pršenje pripravkov za zatiranje škodljivcev na različnih področjih (čebelarstvo, sadjarstvo, vrtnarstvo ...). Preprosta uporaba in priprava zelenih koncentracij. Imetniki katerega od starejših modelov imajo ob nakupu priložnost starega zamenjati z novim ter si s tem zagotoviti dodatni popust. Po dogovoru je mogoče tudi prikaz delovanja ekopršilnika v posameznih čebelarskih društvih.

Informacije o pršilniku in prodaji po tel. št.: 041/718 743 in 041/833 056 ali na e-naslovu: brane.avsec@siol.net.

Izdelano v Sloveniji

IVAN BRAČIČ
1924–2016

Januarja letos smo se poslovili od Ivana Bračića, častnega člana našega društva in čebelarkega veterana. Čebele je vzljubil med vojno na fronti, po vrnitvi pa je zgradil dom s čebelnjakom. Ponosen na novo zgrajen čebelnjak in izdelavo panjev ob pomoči sina Branka, je v Podboču vse do 90. leta starosti dejavno čebelaril s 40 družinami. Vedno nasmejan in hudomušen član društva je bil od leta 1962. V tem obdobju je bil štiri leta tajnik, 32 let blagajnik, 12 let delegat pri ČZS in 17 let mentor čebelarkega krožka na osnovni šoli. Za svoje zasluge na področju čebelarstva je prejel odličja Antona Janše III., II. in I. stopnje, ob 50-letnici članstva v društvu pa še znak »zlati čebelar«. V pričakovanju 70-letnice delovanja društva v tem letu nas je njegova smrt še posebej prizadela. Ostal bo vzor naprednega in nesebičnega čebelarja.

ČD Poljčane

FRANC ŠTAMCAR
1950–2016

Marca letos smo se poslovili od člana ČD Šentjernej Franca Štamcarja. Čebelariti je začel pred več kot tridesetimi leti. Že od malih nog je bil radoveden fantič in se je rad smukal okoli starejših, ki so imeli opravka s čebelami. Svoje prve čebele je našel sam, in to v duplu starega hrasta v gozdu. Sprva je čebelje panje skrival po grmovju in v gozdovih, potem pa jih je selil vse bliže domu. Ko je zagospodaril na svojem, je doma naselil tudi čebele. Po upokojitvi se je začel dejavneje ukvarjati s

čebelarstvom, ko je postavil nov čebelnjak, pa se je včlanil tudi v naše društvo. Za čebelarjenje je navdušil sina, ki bo poslej skrbel za njegove čebele. Francu se zahvaljujemo za vse, kar je storil dobrega.

ČD Šentjernej

JOŽE ŠEGA
1924–2016

V začetku maja 2016 smo se poslovili od našega najstarejšega člana Jožeta Šege. Svojo življenjsko pot je začel 27. marca 1924. Čebelariti je začel leta 1948 in leta 1952 postal tudi član ČD Slovenska Bistrica. Jože je bil velik čebelar tako po duši kot po številu panjev, saj je v najboljših letih čebelaril s 120 čebeljimi družinami. Vedno je z veseljem prihajal med svoje čebelarke prijatelje, če je le utegnil. Prejel je vrsto priznanj, med drugimi tudi odličji Antona Janše III. in II. stopnje; drugega je prejel leta 2004 v Mariboru. Kljub boleznim je vedno rad razpravljaval o čebelicah. Še v bolnišnici je vnuka Blaža poučeval, kako mora narediti novo družino. Čebelarji ČD Slovenska Bistrica ga bomo ohranili v spominu kot delovnega, poštenega, ustvarjalnega in v napredek usmerjenega človeka.

ČD Slovenska Bistrica

TONE PINTER
1934–2016

Tik pred začetkom letošnje pomladi nas je zapustil član našega društva Tonči. Rodil se je 16. januarja 1934 v Zabukovici. Kot električar je bil zaposlen v rudniku Zabukovica. Po zaprtju rudnika je bil vse do upokojitve zaposlen v Rudniku Velenje. Čebelariti je začel

leta 1959 z dvema čebeljima družinama. Leta 1969 je prejel odličje Antona Janše III. stopnje, leta 1987 odličje Antona Janše II. stopnje, leta 1993 pa tudi posebno priznanje Čebelarke zveze Spodnje Savinjske doline ob 200. obletnici izida prve slovenske tiskane knjige o čebelarstvu. Ves čas je bil dejaven član Čebelarke družine Griže, bil pa je tudi pobudnik številnih akcij, pri katerih je dejavno sodeloval. Čebelarji ČD Griže smo izgubili prijatelja, vzornika in velikega ljubitelja čebel. Ohranili ga bomo v lepem in trajnem spominu.

ČD Griže

SLAVKO KLEINDIENST
1936–2016

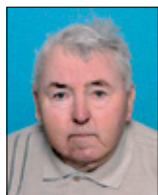

V prvih dneh letošnje pomladi smo se poslovili od velikega čebelarkega prijatelja Slavka Kleindiensta. Rodil se je 14. junija 1936 v Mariboru. Čebelariti je začel leta 1974 in se še istega leta včlanil v ČD Slovenska Bistrica in ČZS. Povprečno je čebelaril s 30 čebeljimi družinami. Leta 1992 je prevzel vodenje društva ter ga ustvarjalno in napredno vodil vse do leta 2000. Ob 70-letnici društva leta 1994 je razvil društveni prapor, leto pozneje pa je ob pomoči sponzorjev in čebelarjev na prostoru, kjer zdaj gradijo čebelarke center, postavil in za potrebe društva uredil tri zabojnike. Prav to je bil pravzaprav začetek postavitve novega centra. Po končanem vodenju je v društvu deloval kot podpredsednik, predsednik komisije za izobraževanje, kot član NO in predsednik inventurne komisije. Za svoje delo pri razvoju čebelarstva je prejel številna priznanja in zahvale, tako društvena, regijska in zvezna, najponosnejši pa je bil na odličja Antona Janše III., II. in I. stopnje. Zadnjega

je kot najvišje priznanje v čebelarstvu prejel leta 2004.

ČD Slovenska Bistrica

IVAN LESINŠEK 1933–2016

V začetku leta, natančneje 5. februarja 2016, ko se čebele že pripravljajo na svoj razvoj, smo se čebelarji na pokopališču v Pišecah poslovili od našega spoštovanega člana g. Ivana Lesinška iz Piršembrega 48. Rodil se je 4. januarja 1933 na Piršembregu. Bil je velik ljubitelj narave: posadil je nasad hrušk, se vključil v lovsko in leta 1972 še v čebelarstvo društvo. Čebelaril je s 30 družinami, pri oskrbi čebel pa mu je precej pomagala žena. Ob smrti je zapustil devet čebeljih družin. Za svoje vestno delo je prejel odličji Antona Janše III. in II. stopnje, značko zvestobe za 40 let članstva v ČZS in listino čebelarja veterana. Če-

belarji ČD se ga bomo spoštljivo spominjali kot vestnega in dobrega čebelarja. ČD Dobova Kapele

IVAN – JANEZ GORINŠEK 1940–2016

Sredi junija 2016 smo se poslovili od prizadevnega čebelarja Ivana Gorinška. Bolezen je bila močnejša od njega, zato je svoje čebele zapustil v varstvo naslednikom. Ivan je bil 46 let član ČD Slovenske Konjice. Bil je vzoren čebelar. Prejel je odličji Antona Janše III. in II. stopnje. V društvu je bil dejaven kot čebelarški preglednik ter kot praporščak društva in Čebelarске zveze Slovenske Konjice, bil je gospodar društva in prejemnik več društvenih priznanj. Gospodaril je z največ 20 čebeljimi družinami v prevoznem čebelnjaku. Prizadeven je bil tudi v organih čebelarškega društva, saj je bil več

mandatov član upravnega odbora. Čebelarji se ga bomo spominjali kot dobrega in poštenega prijatelja. Od njega smo se poslovili s častno stražo in poslovilnim govorom.

ČD Slovenske Konjice

IVAN BELEHAR 1926–2016

Junija letos nas je pretresla novica, da nas je za vedno zapustil dolgoletni član našega čebelarškega društva Ivan Belehar iz Hrastja pri Kranju. Čebelaril je od leta 1959 in skrbel za 80 čebeljih družin. Na pašo jih je vozil po vsej državi. Za svoje vestno čebelarjenje je prejel odličji Antona Janše III. in II. stopnje. Svoje čebele je zapustil v varno oskrbo nasledniku. V Čebelarškem društvu Šenčur ga bomo za vedno ohranili v lepem spominu.

ČD Šenčur

KÖNIGIN

Tovarna čebelarске opreme iz Madžarske

www.konigin-trade.com

Nudimo Vam proizvode s 4-letno garancijo po zelo ugodnih konkurenčnih cenah iz dostavo na dom

Obiščite nas na sejmi in izkoristite 10% sejmski popust!
Sejmi: Bjelovar, Pazin, Celje, Zagreb, Opatija in Split

Telefon: +386 31 266 193, +36 70 360 2881 E-mail: fodor@konigin-trade.com

Čebelarška tehnična

- ločen brezžični display
- spremljanje moči družin in donosa
- pravočasno ukrepanje ob rojenju
- pravilno krmljenje
- za vse vrste panjev

samo 95,40 EUR

www.apiscale.eu 041/844-482

Matevž Strgar s.p., Primičeva ulica 10a, 1291 Škofljica

DOLINŠEK MARJAN S.P.,
IZDELAVA ČEBELARŠKE OPREME,
MD OPREMA

Gladež 27
1411 Izlake
mobi: 041 985 313
tel.: 05 973 05 36 po 15 uri
e-mail: dolinsek.marjan@gmail.com

Pri nas izdelujemo dve velikosti ometalnikov in sončne toplilnike iz nerjavne pločevine po ugodnih cenah.

ČEBELARSTVO RIHAR - KOCJAN

Robert Kocjan s.p.

Gabrje 42, 1356 Dobrova

Tel.: 01 36 41 106, faks.: 01 36 41 307

GSM.: 031 351 964

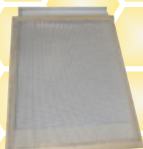
e-pošta: robineli@siol.net

WWW.RIHAR-KOCJAN.SI

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME ČEBELARSTVO - TRGOVINA

PLASTIČNA TESTNA MREŽA

LESENA TESTNA MREŽA

VSE ZA OBNOVO IN IZDELAVO PANJEV

IZOLACIJSKA PENA

MATIČNA REŠETKA

ČEBELJE POGAČE

OJAČANA RAZSTOJŠČA

Delovni čas: od pon. do čet.: 09-12 in 15-17, pet.: 09-15

ZMERNE CENE - TRADICIJA - KVALITETA - IZKUŠNJE, PRIDOBILJENE V LASTNEM ČEBELARSTVU

Naročeno blago vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

**SPREMENJEN
DELOVNI ČAS!!!
OD PONEDELJKA DO
ČETRTKA:
09-12 IN OD 15-17
PETEK:
09-15**

Glasilo Slovenski čebelar je ustanovilo Slovensko čebelarsko društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko leta 1898. Izdaja ga Čebelarska zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica. Vpisano je v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport RS, pod zaporedno številko 585.

Transakcijski račun ČZS: SI56 0318 6100 2214 727, matična številka ČZS: 5141729, ID za DDV: SI 81079435, šifra dejavnosti: 94.120.

Uredniški odbor: Marko Borko, Brane Borštnik, Stanislav Drev, Vladimir Fajdiga, Janez Gregori, Andreja Kandolf Borovšak, Borut Preinfalk

Urednik: Marko Borko, lektorica: Nuša Radinja

Oddaja prispevkov: članki do petega, obvestila, reklame, mali oglasi do desetega v mesecu.

Avtorjem priporočamo, da v člankih uporabljajo strokovno izrazje v skladu s Čebelarskim terminološkim slovarjem. Mnenje avtorjev člankov ni nujno mnenje uredništva. Uredništvo ne odgovarja za vsebino malih oglasov. Prispevki so v elektronski obliki brezplačno in javno objavljeni na spletnem portalu ČZS, spletnem portalu Digitalne knjižnice Slovenije in drugih spletnih straneh.

Reklamni oglasi: cela barvna stran 500 € (ovitek) oz. 300 € (notranjost), pol strani 150 €, tretjina strani 100 €, četrt strani 70 €, petina strani 50 €, pasica 20 €. Popust pri ceni za 3- do 5-kratno objavo reklamnega oglasa je 10 %, za 6- do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %. Člani lahko dvakrat na leto objavijo brezplačne oglase do 20 besed, vsaka nadaljnja beseda je 0,25 €. Splošni oglasi po 0,25 € za besedo, enako tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 80 besed. Osmrtnice ne smejo biti daljše od 130 besed. Cene so brez DDV.

Priprava za tisk in tisk: Medium, d.o.o., Žirovnica 60c, 4274 Žirovnica

Tiskano na papirju s FSC certifikatom (trajnostno gospodarjenje z gozdovi).

Naklada: 7780, Tiskano: 27. 9. 2016

Izdaja Slovenskega čebelarja je delno financirana iz sredstev Javne svetovalne službe v čebelarstvu.

KONTAKTNI PODATKI ČEBELARSKE ZVEZE SLOVENIJE: Tajništvo: 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si, Anton Tomec, tajnik: 01/729 61 02, 031/236 041, anton.tomec@czs.si, Barbara Dimc, poslovna sekretarka: 041/370 409, barbara.dimc@czs.si, Boštjan Noč, predsednik: 01/729 61 06, 040/436 512, nocb@czs.si. **Uredništvo:** Marko Borko, urednik: 01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskicebelar.php. **Priznana rejska organizacija:** dr. Peter Kozmus, strokovni vodja: 01/729 61 16, 041/352 997, peter.kozmus@czs.si. **Opazovalno-napovedovalna služba:** Jure Justinek, vodja ONS: 01/729 61 31, 041/644 217, jure.justinek@czs.si, avtomatski telefonski odzivnik: 01/729 61 20, https://ečebelar.czs.si/User/Login?returnUrl=/. **Čebelarska knjižnica Janeza Goličnika (vsak prvi delovni četrtrek v mesecu od 15. do 19. ure):** 01/729 61 11, čebelarskajniznica@czs.si, www.czs.si/knjiznica.php.

Ohranimo čebelo: www.ohranimo-cebele.si. **Sklad za ohranitev kranjske čebelo:** www.czs.si/sklad.php. **Spletna trgovina ČZS:** www.czs.si/eshop/index.php.

KONTAKTNI PODATKI JAVNE SVETOVALNE SLUŽBE V ČEBELARSTVU: Lidija Senič, vodja službe: 01/ 729 61 10, 040/436 515, lidija.senic@czs.si, Vlado Auguštin, svetovalec specialist za tehnološko čebelarjenje: 01/729 61 24, 040/436 516, vlado.augustin@czs.si, Aleš Bozovičar, svetovalec specialist za tehnološko čebelarjenje: 01/729 61 12, 030/604 015, ales.bozovicar@czs.si, Tanja Magdič, svetovalka specialistka za ekonomiko: 01/ 729 61 04, 040/436 513, tanja.magdic@czs.si, Nataša Klemenčič Štrukelj, svetovalka specialistka za ekonomiko, 01/729 61 24, 040/436 518, natasa.klemencic.strukelj@czs.si, mag. Andreja Kandolf Borovšak, svetovalka specialistka za zagotavljanje varne hrane: 01/ 729 61 33, 040/436 514, andreja.kandolf@czs.si, Nataša Lilek, svetovalka specialistka za zagotavljanje varne hrane: 01/ 729 61 29, 040/436 519, natasa.lilek@czs.si, Tomaž Samec, svetovalec specialist za zagotavljanje varne hrane: 01/ 729 61 18, 040/436 517, tomaz.samec@czs.si, Zlatica Kovačević, administrativna delavka, 01/729 61 24, 030/604 009, zlatica.kovacevic@czs.si.

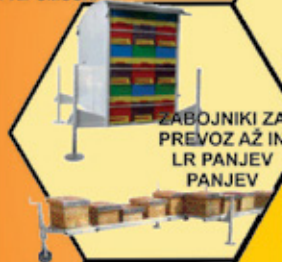
-PRIPOMOČKI ZA ODKRIVANJE SATOV
 -CEDILA
 -KADILNIKI
 -ZAŠČITNA OPREMA
 -PANJI IN OPREMA
 -SATNICE
 -OSTALI ČEBELARSKI
 PRIPOMOČKI

NAROČENO
 POŠLJEMO
 TUDI PO
 POŠTI!

BATUJE	PE LUKOVICA
pon-pet 8 00-11 30	pon-pet 9 00-13 00
12 30-15 00	13 30-17 00
sob ZAPRTO	sob ZAPRTO

ZABOJNIKI ZA
 PREVOZ AŽ IN
 LR PANJEV
 PANJEV

ZABOJNIKI
 RAZLIČNIH
 DIMENZIJ

PARNI TOPILNIKI
 VOŠČIN, SONČNI
 TOPILNIKI LESENI IN IZ
 NERJAVEČEGA
 MATERIALA ZA
 1 ALI 2 SATA,
 PREŠE ZA VOŠČINE

NALEPKJE ZA MED,
 MEDENE PIJAČE,
 CVETNI PRAH IN
 PRELEPKE

OBIŠČITE NAS
 V NAŠI SPLETNI
 TRGOVINI
 WWW.KIPGO.NET

IZPARILNIK ZA
 OKSALNO KISLINO

12 in 220V

Video o delovanju
 izparilnika na naši
 spletni strani!

Čebelarjem z
 veljavno člansko
 izkaznico priznamo 4%
 popusta pri gotovinskem
 nakupu v vrednosti nad 50
 EUR v naših prodajalnah.

PANJI
 LR 1/1 IN LR 2/3
 TER POSAMEZNI DELI
 LR PANJEV

IZDELUJEMO:
 -PRAŠILČKE: 3S,
 4S, 5S, 7S
 -PANJE AŽ: 9S, 10S,
 po naročilu 11S, 12S
 -PANJE AŽ 3E 9S,
 10S, po naročilu 11S
 -PANJI AŽ KOZINC
 11+3

ČISTEJŠI
 CVETNI PRAH

OSMUKALNIKI ZA CVETNI PRAH ZA
 AŽ IN LR PANJ
 VEČJA KOLIČINA CV.
 PRAHU
 IZDELUJEMO PANJE
 AŽ Z NOTRANJIM
 SMUKALNIKOM

Turistično zavarovanje za vsak korak v tujino.

Najbolj kompletno turistično zavarovanje

- ✓ Zdravstveno zavarovanje na potovanjih v tujini z asistenco,
- ✓ zavarovanje odgovornosti,
- ✓ zavarovanje zlorabe plačilnih kartic
- ✓ in druga kritja.

f t Zavarovalnica Triglav

Vse bo v redu.

triglav

www.triglav.si